

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις με αντικείμενο τον πολιτισμό
και οι δυνατότητες συνεργασίας τους με την τοπική αυτοδιοίκηση.
Η περίπτωση της μη κυβερνητικής οργάνωσης “Διάζωμα”»

Σπουδαστής: Φουσκαντέρης Θεόδωρος

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Αργυροπούλου Φωτεινή

Καλαμάτα

2011

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις με αντικείμενο τον πολιτισμό
και οι δυνατότητες συνεργασίας τους με την τοπική αυτοδιοίκηση.
Η περίπτωση της μη κυβερνητικής οργάνωσης “Διάζωμα”»

Σπουδαστής: Φουσκαντέρης Θεόδωρος

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Αργυροπούλου Φωτεινή

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι ραγδαίες εξελίξεις, σε όλους τους τομείς, είναι το στοιχείο που έντονα χαρακτηρίζει τη σημερινή εποχή. Οι νέες επιστημονικές ανακαλύψεις, η έκρηξη της γνώσης, αλλά και της ενημέρωσης, οι ταχύτατες μεταβολές στις συνθήκες εργασίας, η συνεχώς αυξανόμενη απαίτηση για ελεύθερο χρόνο είναι μερικές μόνο, από τις αλλαγές που βιώνει σήμερα ο άνθρωπος. Η νέα αυτή κοινωνική πραγματικότητα αποκλείει τις μονοσήμαντες λύσεις και δεν καλύπτεται από την παραδοσιακή ανάλυση των προβλημάτων. Επιβάλλει την ανάπτυξη του εθελοντισμού καθώς και νέων μορφών συλλογικής δράσης στις σύγχρονες κοινωνίες. Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) προβάλλονται ως ένα από τα αποτελέσματα της νέας αυτής κοινωνικής πραγματικότητας.

Η εργασία αυτή αναλύει μια σειρά από θέματα που αφορούν τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις τόσο σε ένα γενικό πλαίσιο όσο και εξειδικευμένα στον τομέα του πολιτισμού και γίνεται μια προσπάθεια προσέγγισης των δυνατοτήτων συνεργασίας τους με την τοπική αυτοδιοίκηση. Τέλος, παρουσιάζονται και αναλύονται ο σκοπός, οι αρμοδιότητες και ο τρόπος λειτουργίας της μη κυβερνητικής οργάνωσης «Διάζωμα».

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	2
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	8
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
1.2 Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	10
1.3 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΟΛΙΤΩΝ.....	13
1.4 Ο «ΤΡΙΤΟΣ ΤΟΜΕΑΣ».....	15
1.5 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	17
1.5.1 Προσεγγίσεις της Κοινωνικής Οικονομίας.....	18
1.5.2 Βασικά προβλήματα της Κοινωνικής Οικονομίας	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ (Μ.Κ.Ο).....	24
2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ Μ.Κ.Ο.....	24
2.1.1 Επιμέρους Ορισμοί.....	25
2.2 ΟΙ Μ.Κ.Ο.....	30
2.2.1 Χαρακτηριστικά.....	30
2.2.2 Οργάνωση/Λειτουργία.....	31
2.2.3 Λογοδοσία.....	35
2.2.4 Ενέργειες.....	37
2.2.5 Κατηγοριοποίηση.....	38
2.6 ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ/ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΜΚΟ.....	43
2.7 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΩΝ ΜΚΟ.....	45
2.7.1 Λειτουργικά Προβλήματα.....	47
2.8 Μ.Κ.Ο ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΣΜΟΣ.....	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο Μ.Κ.Ο ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ.....	53
3.1 ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΚΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ «ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ».....	53
3.1.1 Το Σχέδιο.....	53
3.1.2 Περιγραφή των ομάδων-στόχων και των τελικών δικαιούχων.....	55
3.1.3 Συνάφεια του Σχεδίου και των πρακτικών δυνατοτήτων.....	56

3.1.4 Αναμενόμενα αποτελέσματα	57
3.2 ΟΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	59
3.2 Η ΛΕΙΦΟΡΙΑ (ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ – ΔΙΑΡΚΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ) ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ	61
3.3 ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο «ΔΙΑΖΩΜΑ»	64
4.1 Το ΣΩΜΑΤΕΙΟ «ΔΙΑΖΩΜΑ»	64
4.2 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	65
4.3 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	68
4.4 ΤΑ ΜΕΛΗ	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο «ΕΡΕΥΝΑ»	71
5.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	71
5.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	73
5.3 ΣΥΝΟΨΗ	79
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	80

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παγκοσμιοποίηση των λαών αποτελεί πλέον κοινή πραγματικότητα όλων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να καθίσταται ευκολότερη η περιγραφή των χαρακτηριστικών της παγκόσμιας κοινωνίας και η εκτίμηση ότι στη νέα εποχή έχουν δημιουργηθεί σύνθετα προβλήματα των οποίων η επίλυση και η αντιμετώπιση απαιτεί τη συνεργασία σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι πολίτες των ανεπτυγμένων κυρίως χωρών, συνειδητοποιούν ολοένα και περισσότερο πως δεν πρέπει να έχουν την αξίωση να δίνονται όλες οι λύσεις στα σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η κοινωνία από τις ενέργειες της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας, αλλά πως μπορούν παράλληλα να παράγουν και οι ίδιοι έργο στον τομέα που τους ενδιαφέρει και ανάλογα με τα ενδιαφέροντα του κάθε ατόμου. Συμβάλλουν με τον τρόπο αυτό στην κοινωνική ευημερία και πρόοδο σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, παρεμβαίνοντας σε όλους το φάσμα των θεμάτων.

Τα παγκοσμιοποιημένα κινήματα, όλο και περισσότερο συγκλίνουν στο τρόπο δράσης τους έχοντας συνισταμένους στόχους. Το μέσο για την επίτευξη των παραπάνω είναι οι μη κυβερνητικές, μη-κερδοσκοπικές οργανώσεις που πολλαπλασιάζονται με γοργούς ρυθμούς και δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς. Η παρουσία λοιπόν των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ), οι οποίες αποτελούν την, ίσως πιο δυναμική μορφή έκφρασης της Κοινωνίας των Πολιτών, είναι αναγνωρισμένη σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) είναι εθελοντικοί οργανισμοί πολιτών που οργανώνονται σε τοπικό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο. Ασχολούνται με θέματα όπως υγεία, παιδεία, πολιτισμός, περιβάλλον, ισότητα ευκαιριών, ανθρώπινα δικαιώματα, απασχόληση και άλλα, στηρίζονται στην ιδιωτική πρωτοβουλία και είναι ανεξάρτητες από τα κράτη.

Βασικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εξετάσει τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και συγκεκριμένα εκείνες με αντικείμενο τον πολιτισμό καθώς και τις δυνατότητες συνεργασίας τους με την τοπική αυτοδιοίκηση. Επιπλέον, αναλύεται η περίπτωση της μη κυβερνητικής οργάνωσης «Διάζωμα». Η βιβλιογραφική ανασκόπηση είναι πλούσια όσον αφορά το θέμα προς μελέτη και η έρευνά αναπτύσσεται σε 4 κεφάλαια τα οποία διαμορφώνονται ως εξής:

Το 1^ο Κεφάλαιο αναφέρεται γενικά στην έννοια της κοινωνίας των πολιτών και της κοινωνικής οικονομίας

Στο 2^ο Κεφάλαιο περιγράφονται αναλυτικά οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (Μ.Κ.Ο) και εξετάζονται τα επιμέρους χαρακτηριστικά τους.

Το Κεφάλαιο 3^ο αναφέρεται στο πρόγραμμα Καλλικράτης και την συνεργασία του με τις Μ.Κ.Ο στον τομέα του πολιτισμού.

Το Κεφάλαιο 4^ο αναλύει το μη κερδοσκοπικό Σωματείο «Διάζωμα», περιγράφοντας τους σκοπούς και τις δράσεις του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

1.1 Εισαγωγή

Πολλοί είναι αυτοί που έχουν προσπαθήσει να ορίσουν/ονομάσουν την σημερινή εποχή και πολλοί είναι και οι αντίστοιχοι ορισμοί. Μετα-βιομηχανική, μετα-μοντέρνα, μετα-καπιταλιστική, μετα-νεωτερική ή απλά νεωτερική; Κανείς από τους χαρακτηρισμούς αυτούς δεν μπορεί να απορριφθεί αλλά ούτε και να υιοθετηθεί καθώς όλοι χρησιμοποιούνται και καθρεφτίζουν κομμάτι της αλήθειας. Αυτή λοιπόν την μετα-εποχή που ζούμε πολλοί την παρομοιάζουν με την παρακμή της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, μιλώντας απαξιωτικά για τον σύγχρονο άνθρωπο. Θεωρούν πως αναδύεται σταδιακά το προφίλ μιας μίζερης και μικροαστικής μετριότητας πλήρως χειραγωγούμενης από τα ΜΜΕ, που ζει για να καταναλώνει, κάνει συνέχεια συμβιβασμούς και αρκείται σε έναν πλήρως προβλέψιμο και συνηθισμένο τρόπο ζωής.

Είναι αλήθεια, πως η αποξένωση από την παράδοση και τη θρησκεία, οι ριζικές μεταβολές του θεσμού της άλλοτε πυρηνικής οικογένειας, οι γρήγοροι ρυθμοί της σημερινής ζωής, η ρευστότητα, η κρίση θεσμών και αξιών που αποτελούσαν άλλοτε τις κοινωνικές βάσεις, η κυριαρχία των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας και η ολοένα μεγαλύτερη εισβολή τους στην ιδιωτική σφαίρα, οι αλληπάλληλες οικονομικές και πολιτικές κρίσεις, η ανεργία, οι σκληρές συνθήκες στην αγορά εργασίας, δημιουργούν μια κατάσταση χαοτική και προκαλούν καθημερινό άγχος, αμηχανία και τρόμο.

Πολλοί μιλούν για την επικράτηση του μοντέλου του ψυχολογικού ανθρώπου. Ενός ανθρώπου που ζητά απεγνωσμένα την ψυχική του ισορροπία σε ένα continuum που ξεκινά από την χαρτορίχτρα και καταλήγει στον καθηγητή ψυχολογίας (Τσαλίκου, 1999, σελ. 121). Είναι αλήθεια πως ενώ η ψυχική ζωή του ατόμου απασχολεί σήμερα σε πρωτοφανή βαθμό καθώς ο καθένας φαίνεται να ασχολείται αποκλειστικά με το πώς να εκφραστεί ο ίδιος χωρίς τελικά να τα καταφέρνει, καθώς η διαδικασία εσωτερικής αναζήτησης γίνεται τόσο επιτηδευμένα που ακυρώνει κάθε έννοια αυθορμητισμού κι αυθεντικότητας. Είναι λοιπόν φυσικό η τάση να ασκεί επίδραση στη συμπεριφορά των ανθρώπων, τη διαμόρφωση του χαρακτήρα τους, τις μεταξύ τους σχέσεις, το τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν το κοινωνικό περιβάλλον και φυσικά τον τρόπο με τον οποίο ασκούν τα πολιτικά τους καθήκοντα.

Επιπλέον, ο σύγχρονος πολίτης μπορεί να παρομοιασθεί με τον όρο «ιδιώτης» όπως αυτός εννοείτο στην αρχαία Ελλάδα. Πρόκειται δηλαδή για έναν άνθρωπο που ενώ έχει δικαίωμα συμμετοχής στα κοινά δεν το ασκεί είτε λόγω περιορισμένης γνώσης, είτε λόγω παθητικής στάσης στις πολιτικές εξελίξεις, είτε λόγω απογοήτευσης από τα πολιτικά δρώμενα. Ακόμη όμως κι αν κάποιος απλός πολίτης εκφράσει την επιθυμία να αναλάβει ουσιαστική δράση και να επηρεάσει την πολιτική κατάσταση θα αντιμετωπίσει σημαντικά εμπόδια που σχετίζονται με τον κύκλο γνωριμιών και την κοινωνική του δικτύωση. Σε όλα αυτά, επιστέγασμα αποτελούν τα Μ.Μ.Ε που έχουν τη δυνατότητα να χειραγωγούν και να κατευθύνουν συνειδήσεις.

Σε μια προσπάθεια λοιπόν ανατροπής της κατάστασης αυτής, ξαναζωντάνεψε και η κουβέντα για το "ρόλο του πολίτη" και τη θέση του στις εξελίξεις. Η έννοια της "Κοινωνίας των Πολιτών" μπαίνει έντονα στη σύγχρονη πολιτική κουβέντα και καθορίζεται εκ' νέου από πολιτικά κόμματα, διεθνείς οργανισμούς, ακαδημαϊκούς, κοινωνιολόγους, οικονομολόγους, εφημερίδες, κανάλια ακόμα και από συνδικαλιστικές οργανώσεις. Η αντιπαράθεση σε σχέση με το ρόλο της φαίνεται μέρα με τη μέρα να γίνεται όλο και πιο έντονη, τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο αφού τόσο οι υποστηρικτές της όσο και οι πολέμοί της φαίνεται να έχουν ένα ισχυρό ιδεολογικό οπλοστάσιο και καθημερινά δίνουν τη μάχη της επικράτησης, σε ένα "πόλεμο" που

ακόμα η μεγάλη μερίδα του κόσμου προσπαθεί να ψηλαφίσει με δειλά αλλά ουσιαστικά βήματα.

1.2 Η κοινωνία των πολιτών – Θεωρητική Προσέγγιση

Ο όρος «Κοινωνία πολιτών» αποτελεί ένα από τα πιο ενδιαφέροντα σημεία του σύγχρονου θεωρητικού προβληματισμού όσον αφορά την αναδιάρθρωση της σχέσης κράτους κοινωνίας στη διαμόρφωση των προνοιακών καθεστώτων. Μαζί με την έννοια της ιδιότητας του πολίτη, η κοινωνία των πολιτών επανέρχεται την τελευταία δεκαετία στο προσκήνιο του πολιτικού και επιστημονικού διαλόγου, στα πλαίσια της αναθεώρησης του ρόλου και των δυνατοτήτων του κράτους πρόνοιας, ως ιδεολογικού στόχου του μεταπολεμικού αστικού κράτους (Marshall, Bottomore, 1995, p.38).

Η έννοια της κοινωνίας των πολιτών έχει τις ρίζες της στην πολιτική κοινωνία του Αριστοτέλη, και την *societas civilis* του Κικέρωνα, στον Καντ και Ρουσσώ ενώ ο όρος σηματοδοτεί μια σφαίρα του κοινωνικού χωριστά από εκείνη του πολιτικού. Για τον Hegel, η κοινωνία πολιτών, μόνο μέσω της κρατικής γραφειοκρατίας και των ενδιάμεσων σωμάτων θα μπορούσε να ξεφύγει από το μερικό και να προσεγγίσει το όλο, που εκφράζεται από το κράτος. Αντίθετα, για τον Μαρξ, δεν είναι το κράτος αλλά μια ακρατική κοινωνία που με τον καλύτερο τρόπο μπορεί να επιτρέψει την ανεμπόδιστη ανάπτυξη της κοινωνικής ατομικότητας, η οποία και αρμόζει στην ουσία του ανθρώπου. Για τους προδρόμους της φιλελεύθερης σκέψης (Χόμπς, Λοκ), η ατομικότητα απαιτούσε την κρατική μορφή οργάνωσης για να μπορέσει να εκφραστεί και σε αυτά τα πλαίσια η κοινωνία ταυτιζόταν με το κράτος. Ο Ρουσσώ αντίθετα, περιόριζε το ρόλο της προκρατικής μορφής οργάνωσης της κοινωνίας και έβλεπε την κοινωνία ως άθροισμα μεμονωμένων ατομικών βουλήσεων.

Οι σύγχρονες προσεγγίσεις υιοθετούν περισσότερο την θεώρηση του Gramsci, όπου προσδίδει στο κράτος το στοιχείο του καταναγκασμού, ενώ στην κοινωνία των πολιτών εκείνο της ιδεολογικής ηγεμόνευσης (Anderson, 1985, p.22). Με άλλα λόγια, αποτελεί το

χώρο της διαμόρφωσης και έκφρασης της κουλτούρας με την ευρεία έννοια, που αφορά τους τρόπου και τα ήθη της κοινωνίας, τον τρόπο ζωής, τις κυρίαρχες αξίες και τα νοήματα. Διακρίνει δύο επίπεδα, το σύνολο των οργανισμών που αποκαλούνται ιδιωτικοί και εκείνο που αποκαλούμε πολιτική κοινωνία ή κράτος. Αυτά αντιστοιχούν στην λειτουργία της ηγεμονίας, που ασκεί η κυρίαρχη ομάδα σε όλη την κοινωνία, και σε εκείνη της άμεσης εξουσίας ή διαταγής, που ασκείται μέσα από το κράτος και τη δικαιοσύνη. Επιπλέον, έχει συνδεθεί με την ανάπτυξη και δράση νέων κοινωνικών κινημάτων και πληθώρας μη κυβερνητικών οργανώσεων (Gramsci, 1971, p.40).

Είναι γεγονός πως πληθαίνουν οι αναφορές στο ραγδαία αναπτυσσόμενο «*τρίτο τομέα*» και την παρουσία εθελοντικών οργανώσεων στο χώρο της πρόνοιας. Η Κοινωνία των Πολιτών έχει να κάνει κατ' ουσία με τη διευρυμένη έννοια της προσωπικής και κοινωνικής ευημερίας, αλλά και με όλα τα στοιχεία που διαμορφώνουν έναν πολιτισμό ανοχής απέναντι σε διαφορετικές συμπεριφορές και στάσεις στην καθημερινή ζωή, συγκροτώντας έναν αυτοτελή χώρο μεταξύ ιδιωτικής οικονομίας - επιχειρηματικότητας και επίσημων πολιτικών θεσμών μίας κοινωνίας, τους οποίους αναπόδραστα συμπληρώνει χωρίς κατά κανόνα να υποκαθιστά. Αποτελεί, δηλαδή, μια διευρυμένη έννοια που περιλαμβάνει όλες εκείνες τις νέες συλλογικότητες που αναφέρονται στη δημόσια σφαίρα και λειτουργούν έξω από το κράτος, τους κομματικούς μηχανισμούς και τα επιχειρηματικά συμφέροντα (Garothers, 1999, p.117).

Με τον τρόπο αυτό, διασφαλίζεται η ποιότητα και το βάθος μίας συμμετοχικής και αλληλοελεγχόμενης δημοκρατικής διαδικασίας, όπου τα κύρια χαρακτηριστικά της είναι η πολύπλευρή και ολοένα μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών και ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνει τις επιλογές και αποφάσεις της εξουσίας, καταξιώνοντας ένα κοινωνικά υπεύθυνο και ατομικώς ανεξάρτητο άτομο. Ο κάθε πολίτης αισθάνεται ότι έχει τη δυνατότητα να είναι ανεξάρτητος σε ένα πολύ μεγάλο βαθμό από παλαιότερα κι αυτό τον οπλίζει με περισσότερη δύναμη να συμμετέχει. Αν σε αυτή τη συμμετοχή προστεθεί και το στοιχείο της προσωποποιημένης κοινωνικής ευθύνης, τότε αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και συναντιέται με άλλους ανθρώπους με τα ίδια χαρακτηριστικά. Αυτό συγκροτεί άλλωστε και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) του καιρού μας: το

ανεξάρτητο και κοινωνικά υπεύθυνα άτομο συναντιέται με άλλους πολίτες στο ευρύτερο επίπεδο που η προσωποποιημένη ευθύνη γίνεται συλλογικό όραμα. Άρα, αυτό που μετράει είναι τι κάνει ο πολίτης σε σχέση με το κράτος, και όχι τι κάνει το κράτος σε σχέση με τον πολίτη.

Οι θεωρητικές προσεγγίσεις για τον ορισμό της κοινωνίας των πολιτών διακρίνονται σε εκείνες που την εκλαμβάνουν ως (Μουζέλης Ν, 2002, σελ. 11- 17):

α) το αντίθετο του κράτους, μια άποψη που οδηγεί σ' ένα διχοτομικό μοντέλο κράτους – αγοράς,

β) τα ενδιάμεσα στρώματα μεταξύ κυβερνώντων και κυβερνωμένων, δηλαδή τις οργανώσεις που προστατεύουν τους πολίτες από τον κρατικό αυταρχισμό, αλλά και τους πολιτικούς από εκ των κάτω προερχόμενες λαϊκές πιέσεις και,

γ) τον ενδιάμεσο χώρο μεταξύ κράτους και αγοράς, δηλαδή έναν αυτοδιοικούμενο ενδιάμεσο χώρο που διαχειρίζεται τα συμφέροντα των κοινωνικών ομάδων και διαπραγματεύεται την ισχύ τους.

Επιπλέον, ότι ο όρος «κοινωνία των πολιτών», αναφέρεται στο πεδίο της μη επιβαλλόμενης συλλογικής δράσης, που προκύπτει από κοινά συμφέροντα σκοπούς και αξίες. Οι θεσμικές της μορφές είναι ξέχωρες από αυτές του κράτους, της αγοράς και της οικογένειας. Ακόμη μια άλλη άποψη, θεωρεί ότι αποτελεί το σύνολο ποικίλων μη κυβερνητικών θεσμών, αρκετά ισχυρών ώστε να αντισταθμίζουν το κράτος, χωρίς να το εμποδίζουν να εκπληρώσει το ρόλο του, αλλά και χωρίς να του αφήνουν περιθώρια να κυριαρχήσει και να εκμηδενίσει το υπόλοιπο της κοινωνίας.

Η παρουσία των μη κυβερνητικών οργανώσεων (εφεξής ΜΚΟ), αποτελεί την πιο δυναμική μορφή έκφρασης της κοινωνίας πολιτών, που είναι αναγνωρισμένη σε παγκόσμιο επίπεδο. Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζει αυτή την αξία τους, όπως φαίνεται στο ακόλουθο απόσπασμα από τη Λευκή Βίβλο για την Ευρωπαϊκή

Διακυβέρνηση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001): *Η κοινωνία των πολιτών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προβολή των ανησυχιών του πολίτη και την παροχή των υπηρεσιών που εξυπηρετούν τις ανάγκες του λαού. Η κοινωνία των πολιτών βλέπει, όλο και περισσότερο, την Ευρώπη σαν το ιδανικό βήμα για την αλλαγή των πολιτικών προσανατολισμών και της κοινωνίας. Πρόκειται για μια ευκαιρία να εμπλακούν πιο ενεργά οι πολίτες στην επίτευξη των στόχων της Ένωσης και να τους προσφερθεί ένα διαρθρωμένο πλαίσιο για ανάδραση, "κριτική και διαμαρτυρία".*

1.3 Ορισμός της Κοινωνίας Πολιτών

Δεν υπάρχει κάποιος κοινά αποδεκτός όρος για την "κοινωνία των πολιτών", ούτε και μπορεί να κατοχυρωθεί νομικά, λόγω της ποικιλομορφίας των στοιχείων που τη συνθέτουν. Ωστόσο, ο όρος αυτός μπορεί να αναφέρεται σε ένα σύνολο οργανώσεων στις οποίες περιλαμβάνονται: οι παράγοντες της αγοράς εργασίας (συνδικαλιστικές οργανώσεις και ομοσπονδίες εργοδοτών, δηλαδή οι κοινωνικοί εταίροι), ενώσεις που αντιπροσωπεύουν οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς, οι οποίοι δεν είναι κοινωνικοί εταίροι με τη στενή έννοια του όρου (όπως οι οργανώσεις καταναλωτών), οι ΜΚΟ (μη κυβερνητικές οργανώσεις) οι οποίες ενώνουν ανθρώπους γύρω από ένα κοινό σκοπό, όπως περιβαλλοντικές οργανώσεις, οι οργανώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι φιλανθρωπικές οργανώσεις, οι οργανώσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης κλπ, οι οργανώσεις που βασίζονται στις τοπικές κοινωνίες (δηλαδή οι οργανώσεις που δημιουργούνται από τη βάση της κοινωνίας και επιδιώκουν στόχους προσανατολισμένους στα μέλη τους), όπως οργανώσεις νέων, οικογενειακές ενώσεις και όλες οι οργανώσεις μέσω των οποίων οι πολίτες συμμετέχουν στην τοπική και δημοτική ζωή και οι θρησκευτικές κοινότητες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2002β, σελ.707).

Οι πρωτοβουλίες και οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών, διαδραματίζουν καίριο ρόλο σε όλο και περισσότερες δημόσιες συζητήσεις που επηρεάζουν την πολιτική, σε θέματα όπως, η αειφόρος ανάπτυξη, η ειρήνη, τα δικαιώματα των μειονοτήτων, οι κίνδυνοι της τεχνολογίας κλπ. Στο συμπέρασμα που μπορούμε να καταλήξουμε είναι ότι,

η παγκόσμια κοινωνία των πολιτών κερδίζει όλο και περισσότερη δυνητική εξουσία, εφόσον αναγνωρίζεται η πολιτική επιρροή των ομάδων αυτών από επίσημους πολιτικούς φορείς εθνικών κρατών και υπερεθνικών οργανισμών. Οι συζητήσεις για την κοινωνία των πολιτών οδηγούν σε μια νέα κατανόηση της συνεισφοράς του ηθικού, του κοινωνικού και του πολιτικού, στην οργάνωση όλων των ανθρωπίνων κοινοτήτων. Η κοινωνία των πολιτών υπάρχει, όταν τα άτομα και οι ομάδες έχουν την ελευθερία να σχηματίζουν οργανώσεις και να λειτουργούν ανεξάρτητα από το κράτος, και που μπορούν να μεσολαβούν μεταξύ των πολιτών και του κράτους (Hann C., Duth E., p.62).

Βέβαια οι ΜΚΟ έχουν συχνά κατηγορηθεί ότι λειτουργούν πέραν των πλαισίων τους και καταπατώντας τις θεμελιώδεις αρχές δημιουργίας τους, μην εκπληρώνοντας την απαίτηση για έκφραση της κοινωνικής βούλησης. Η αυξανόμενη απήχησή τους τόσο σε εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο αποτελεί αναγνώριση του ουσιαστικού τους έργου και ιδιαίτερα της ικανότητάς τους να αξιοποιούν την κοινωνική δυναμική και να προωθούν πρωτοβουλίες προς όφελος της βιώσιμης ανάπτυξης. Η κοινωνία των πολιτών και οι ΜΚΟ δεν πρόκειται φυσικά να υποκαταστήσουν το κράτος ή την αγορά, αλλά η δράση τους εμπλουτίζει το κοινωνικό μοντέλο και ενισχύει παράλληλα τους μηχανισμούς ελέγχου όλων των θεσμοθετημένων ή μη εξουσιών. Από τη στιγμή όμως, που η ταύτιση του ατόμου με την παραδοσιακή κοινότητα εξασθενεί, η ταύτισή του με ένα ευρύτερο σύνολο γίνεται σχεδόν αναπόφευκτη (Μουζέλης, 2005, σελ.4-6).

Συνεπώς, ο ρόλος των ΜΚΟ είναι ιδιαίτερα σημαντικός καθώς μέσω αυτού ενισχύεται η συμμετοχική δημοκρατία. Η συνεργασία και διασύνδεση των ΜΚΟ σε τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο αποτελεί μια δυναμική συνιστώσα της σύγχρονης διεθνούς ζωής και προβάλλει νέα πρότυπα δράσης, τα οποία επηρεάζουν σαφώς τη διεθνή πολιτική. Οι ΜΚΟ επιχείρησαν να λειτουργήσουν ως εκφραστές της «παγκόσμιας συνείδησης». Εκμεταλλεύτηκαν με επιτυχία την ύπαρξη του «δημοκρατικού ελλείμματος» στις διεθνείς σχέσεις και παρά τον ιδιότυπο τρόπο δράσης και έκφρασης, κατάφεραν να αναδειχτούν σε «κοινοβούλια» στη διεθνή σκηνή. Η αξιολόγηση των δράσεων τους δεν θα πρέπει να εξαντλείται στις κινητοποιήσεις μόνον, αλλά θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της και τις προτάσεις των ΜΚΟ.

1.4 Ο «Τρίτος Τομέας»

Τα κόμματα δεν αποτελούν τον μοναδικό ενδιάμεσο θεσμό εκπροσώπησης και διασύνδεσης του κοινωνικού σώματος με την πολιτική εξουσία. Η παρουσία των ομάδων συμφερόντων στην πολιτική ζωή κάνει φανερό, ότι τα κόμματα, όσο και αν παίζουν έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο και από μια άποψη καθορίζουν το χαρακτήρα του πολιτικού συστήματος, δεν εξαντλούν ολόκληρο το φάσμα του κοινωνικού και πολιτικού γίνεσθαι. Όταν διαβάζουμε σήμερα, για συμφέροντα, έχουμε την αίσθηση ότι βυθιζόμαστε στον υπόκοσμο της πολιτικής: διαπλοκή, ανομολόγητες σχέσεις και πολιτικά στραβοπατήματα. Όμως οι σχέσεις συμφερόντων και πολιτικής περιλαμβάνουν, βέβαια αρκετές πτυχές που αποκαλύπτουν μια ζοφερή παθολογία του πολιτικού φαινομένου. Αλλά οι πτυχές αυτές ούτε κυρίαρχες είναι, ούτε μας βοηθούν πραγματικά στην κατανόηση των ουσιαστικών παραμέτρων της σχέσης πολιτικής και κοινωνίας. Και αυτό γιατί οι σχέσεις πολιτικής και συμφερόντων, πέρα από τις αποκλίσεις αφορούν τον πυρήνα, την πεμπτουσία της πολιτικής διαδικασίας (Λάβδας Κ, 2004, σελ. 37-39).

Οι ομάδες πίεσης (ή συμφερόντων) της κοινωνίας των πολιτών οι οποίες συχνά αναφέρονται και σαν "τρίτος τομέας" περιλαμβάνουν οργανισμούς και οργανώσεις, που δραστηριοποιούνται στους χώρους του πολιτισμού, της παιδείας, της υγείας, των κοινωνικών υπηρεσιών, του περιβάλλοντος, της υπεράσπισης των δικαιωμάτων, του συνδικαλισμού και των επαγγελματικών ενώσεων, της θρησκείας, της φιλανθρωπίας, του εθελοντισμού, του αθλητισμού καθώς και σε διάφορα άλλα ιδρύματα (Μαυρογορδάτος Γ. 2001, σελ. 25-27). Αυτό το φαινόμενο της έλλειψης οριοθέτησης συμβαίνει και στη χώρα μας, δημιουργώντας έτσι προβλήματα και σύγχυση. Υπάρχει πρόβλημα ορισμού του «τρίτου τομέα», καθώς είναι ευρύς, πολιτικά ουδέτερος και μπορεί να αναφέρεται σε μεγάλο χάσμα εργασιακών μορφών. Ερευνητές σε διάφορες χώρες χρησιμοποιούσαν ταυτόχρονα έναν αριθμό όρων όπως: μη κυβερνητικές οργανώσεις, εθελοντικός τομέας, μη κερδοσκοπικός τομέας, κοινωνική οικονομία, κοινωνία πολιτών, ανεξάρτητος τομέας, ανεπίσημος τομέας. Αυτό το φαινόμενο της έλλειψης οριοθέτησης συμβαίνει και στη

χώρα μας, δημιουργώντας έτσι προβλήματα και σύγχυση όσον αφορά την ταξινόμηση και τη δημιουργία βάσεων δεδομένων των φορέων του τρίτου τομέα.

Η ομάδα καθώς εκφράζει μια σαφώς ομοιογενή κοινωνικά, επαγγελματικά ή απλώς ιδεολογικά σύνθεση και προοπτική, προτίθεται να προβάλλει και να διεκδικήσει την ολότητα του αιτήματος και πάντως τη μεγιστοποίηση που το κόμμα αδυνατεί, πολύ συχνά, να αφομοιώσει και κυρίως να επαγγελθεί για λόγους τόσο εσωτερικούς, όσο και ευρύτερης προγραμματικής κοινωνικής σύνθεσης και πολιτικής πράξης. Οι ομάδες συμφερόντων επιδιώκουν περιορισμένα και μάλιστα στενά επαγγελματικά ή συντεχνιακά συμφέροντα και συμφέροντα των μελών τους. Με λίγα λόγια, οι ομάδες πίεσης δεν επιδιώκουν την εξουσία, και μάλιστα την κρατική εξουσία, αλλά την άσκηση επιρροής ή πίεσης στις πολιτικές αποφάσεις (Κοντογιώργης Γ, 1985, σελ.34-38). Η έννοια του επονομαζόμενου «*Τρίτου Τομέα*», που συχνά αναφέρεται ως «*Μη Κερδοσκοπικός Τομέας*» ή «*Κοινωνική Οικονομία*», απαρτίζεται από επιχειρήσεις και οργανισμούς που δεν ανήκουν στον παραδοσιακό ιδιωτικό τομέα, αλλά ούτε και στο δημόσιο τομέα.

Συμπερασματικά, συγκεντρώνουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: είναι τυπικοί, ιδιωτικοί και ανεξάρτητοι, δεν μπορούν να διανέμουν κέρδη, ούτε στα μέλη τους ούτε στους διαχειριστές τους, αυτός ο περιορισμός αποτελεί το κυρίαρχο χαρακτηριστικό γνώρισμα των ΜΚΟ, τέλος θα πρέπει να υπάρχει σε κάποιο βαθμό και εθελοντική συμμετοχή από εθελοντές ή και δωρητές. Ο Τρίτος Τομέας παίζει ένα τριπλό ρόλο: αρχικά κοινωνικό, με την έννοια ότι ανταποκρίνεται σε προβλήματα στα οποία δεν υπάρχουν λύσεις και συμβάλλει στην πρόωθηση και ευημερία της κοινότητας, στη συνέχεια διαδραματίζει ρόλο σε θέματα απασχόλησης, όπως νέες ευκαιρίες, και τρίτον, ένα ρόλο πολιτικό, δημοκρατικό, που συμβάλλει στην ενεργό συμμετοχή των πολιτών στα κοινά μειώνοντας έτσι την απόσταση μεταξύ κοινωνίας και θεσμών.

1.5 Κοινωνική Οικονομία

Σε όλες τις αναπτυγμένες χώρες του κόσμου, από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, παρατηρείται αξιόλογη ανάπτυξη του «ακτιβισμού», της «αυτό-οργάνωσης», της κινητοποίησης και της ενεργοποίησης των πολιτών σε ένα πεδίο κοινωνικο-πολιτικών δράσεων και κοινωνικο-οικονομικών δραστηριοτήτων, το οποίο αποκαλείται: «Τρίτο Σύστημα» ή «Τρίτος Τομέας της Οικονομίας» ή «Μη Κερδοσκοπικός Τομέας της Οικονομίας» ή «Τομέας της Κοινωνικής Οικονομίας» ή «Τομέας της Αλληλέγγυας Οικονομίας». Συστήνονται άτυπες και τυπικές οργανώσεις, δομές, εταιρικά σχήματα, φορείς, συμπράξεις, ομάδες, συσπειρώσεις, συνέργιες και οργανισμοί που αναλαμβάνουν διάφορες κοινωνικο-οικονομικές και κοινωνικο-πολιτικές πρωτοβουλίες και ασκούν αντίστοιχα κοινωνικο-οικονομικές και κοινωνικο-πολιτικές δράσεις.

Ο Τρίτος Τομέας δραστηριοποιείται στον ενδιάμεσο χώρο μεταξύ του δημόσιου τομέα και της οικονομίας της αγοράς ενώ από πολιτικής απόψεως οι οργανισμοί αυτοί αποτελούν εκούσιες, εθελοντικές, συμμετοχικές και αδέσμευτες συσπειρώσεις πολιτών που συγκροτούν ανεξάρτητες δομές, οι οποίες δρουν στο μαζικό χώρο πλήρως αυτονομημένα από τα πολιτικά κόμματα. Οι δραστηριότητες καλύπτουν ένα ευρύ πεδίο κοινωνικών, πολιτικών, πολιτιστικών, πολιτισμικών, ουμανιστικών, κ.λπ. αναγκών σε διάφορους τομείς (πολιτική, υγεία, εκπαίδευση, απασχόληση, πολιτισμός, οικολογία - περιβάλλον, κοινωνική μέριμνα –φροντίδα, πρόνοια, θρησκεία, αθλητισμός, παροχή νομικής υποστήριξης, προάσπιση ανθρωπίνων και πολιτικών δικαιωμάτων, κ.λπ.).

Η κοινωνική οικονομία, αναπτύσσεται στο πλαίσιο της τοπικής ταυτότητας των κοινωνιών και συνδέεται με τα βαθύτερα ενδιαφέροντα και τις βαθύτερες ανάγκες τους. Το θεμέλιο της κοινωνικής οικονομίας, είναι οι άνθρωποι πόροι, το ανθρώπινο κεφάλαιο και ο κοινωνικός χαρακτήρας της ανάπτυξης, η κοινωνική ζήτηση και η κοινωνική προσφορά. Έτσι λοιπόν η κοινωνική οικονομία, συνδέεται στενά με τις τρεις κατηγορίες δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, με τις κοινωνικές δεξιότητες, τις περιβαλλοντικές και τις πολιτιστικές. Το πεδίο του περιβάλλοντος εμφανίζεται ως ένα πεδίο κοινωνικής ζήτησης και συνθέτει τον πολιτισμό με την κοινωνική συνοχή. Οι δεξιότητες αυτές θεωρούνται στην σύγχρονη συστημική θεωρία της διοίκησης ως ο

ακρογωνιαίος λίθος για την κοινωνική, περιβαλλοντική και πολιτιστική καινοτομία που παίζει καθοριστικό ρόλο για τη διαμόρφωση όρων βιώσιμης ανάπτυξης μέσα από την δυναμική των αλληλεπιδράσεων, του ιδιωτικού, του κοινωνικού και του δημόσιου τομέα.

Η κοινωνική οικονομία και κοινωνική επιχειρηματικότητα, χρειάζεται και στο εσωτερικό της τη δυναμική της καινοτομίας που μεθοδεύεται συστηματικά και που οδηγεί τις τοπικές κοινωνίες σε υψηλούς δείκτες κοινωνικής συνοχής και βιώσιμης ανάπτυξης. Ο ρόλος της κοινωνικής οικονομίας είναι ένας ρόλος θετικών εξωτερικών επιδράσεων για όλους τους παραγωγικούς τομείς, για τις κοινωνικές επιδράσεις της οικονομικής ανάπτυξης και για την διαμόρφωση ακόμη και των οικονομιών κλίμακας για την βιώσιμη ανάπτυξη. Μέσα στα πλαίσια αυτά, η κοινωνική οικονομία λειτουργεί σαν αναδυόμενη οικονομία, σαν εναλλακτική επίσης οικονομία, που διαμορφώνει συνθήκες ευρύτερης μόχλευσης δυνατοτήτων και ευκαιριών (Αναρτήθηκε στο www.solon.org.gr).

1.5.1 Προσεγγίσεις της Κοινωνικής Οικονομίας

Η «Κοινωνική Οικονομία» κινείται στο χώρο της οικονομίας και βρίσκεται ανάμεσα στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα όπου οι οικονομικές δραστηριότητες αποσκοπούν στην κοινωνική ωφέλεια. Παρόλα ταύτα, από την επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας διαπιστώνεται καταρχήν ότι δεν υφίσταται ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός της Κοινωνικής Οικονομίας. Σχεδόν όλες οι επιστημονικές εργασίες και μελέτες διεθνώς που αφορούν στην Κοινωνική Οικονομία περιγράφουν τον εν λόγω τομέα με όρους που αντιστοιχούν σε τρεις κύριες κατηγορίες οργανισμών οι οποίοι και αποτελούν επιμέρους συνιστώσες του. Η προσέγγιση αυτή αναφέρεται και ως «*θεσμική-νομική*» προσέγγιση της κοινωνικής οικονομίας, η οποία συχνά συνδυάζεται και με τη λεγόμενη «*κανονιστική*» ή «*ηθικολογική*» προσέγγιση εδραιώνοντας έτσι τα απαραίτητα κοινά χαρακτηριστικά των διαφόρων αυτών προσεγγίσεων.

A. Η θεσμική-νομική προσέγγιση

Στην πλειονότητα των βιομηχανικά αναπτυγμένων χωρών μπορεί να γίνει ομαδοποίηση των επιχειρήσεων και των οργανισμών της Κοινωνικής Οικονομίας σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

α) Συνεταιριστικές επιχειρήσεις. Το συνεταιριστικό κίνημα είναι ένας πολυσύνθετος και πολυδιάστατος οργανισμός που διαρκώς επεκτείνεται. Υπάρχουν αγροτικοί συνεταιρισμοί, πιστωτικοί και αποταμιευτικοί συνεταιρισμοί, διανεμητικοί συνεταιρισμοί, οικιστικοί συνεταιρισμοί κ.ά. Αυτού του τύπου οργανισμοί της κοινωνικής οικονομίας συναντώνται επίσης και σε διάφορες πρωτοβουλίες οικονομικής δραστηριότητας, οι οποίες μπορεί να μην έχουν τη μορφή του συνεταιρισμού αλλά υιοθετούν σε μεγάλο βαθμό κανόνες και πρακτικές που διέπουν τη λειτουργία των συνεταιρισμών.

β) «Κοινωνίες αλληλοβοήθειας». Πολλές αναπτυγμένες χώρες έχουν αναπτύξει εδώ και πολλά χρόνια «Εταιρίες ή Κοινωνίες Αλληλοβοήθειας». Έχουν σταδιακά θεσμοθετηθεί και διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης με τη μορφή των Αλληλοβοηθητικών (Ασφαλιστικών) Ταμείων. Παρόλα αυτά το στοιχείο της αλληλοβοήθειας συναντάται και σε πολλούς άλλους οργανισμούς διαφόρων τύπων.

γ) Σωματεία ή Οργανισμοί (που αποκαλούνται γενικά «Ενώσεις»). Η ελευθερία σύστασης μιας ένωσης προσώπων έχει επίσημα αναγνωριστεί στις περισσότερες χώρες του κόσμου αλλά εκφράζεται μέσα από ένα ευρύ φάσμα νομικών μορφών και κάτω από συνθήκες περισσότερο ή λιγότερο ενθαρρυντικές. Στην πράξη, αυτή η τρίτη κατηγορία οργανισμών περιλαμβάνει όλες τις άλλες μορφές ελεύθερης ένωσης προσώπων (που δεν περιλαμβάνονται στις προηγούμενες δύο κατηγορίες) με σκοπό την παραγωγή αγαθών ή υπηρεσιών όπου η επίτευξη κέρδους δεν αποτελεί απαραίτητο σκοπό. Έτσι αυτός ο τύπος οργανισμών συναντάται με διάφορα ονόματα: μη κερδοσκοπικές ενώσεις, μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, μη κερδοσκοπικές εταιρίες, εθελοντικές οργανώσεις, μη

κυβερνητικές οργανώσεις, ιδρύματα αλλά και φιλανθρωπικές οργανώσεις (σε χώρες όπως η Αγγλία).

Είναι λοιπόν προφανές ότι αυτή η προσέγγιση της κοινωνικής οικονομίας βασίζεται κυρίως στην αναγνώριση των κυρίαρχων θεσμικών τύπων οργανισμών. Αυτό βέβαια δημιουργεί έστω και σε μικρό βαθμό και κάποιου είδους νομική τυπικότητα που ίσως είναι απαραίτητη για περιπτώσεις συλλογής στατιστικών δεδομένων γιατί βοηθάει στην κατάταξη των διαφόρων οργανισμών με βάση τη νομική τους μορφή. Παρά ταύτα, η προσέγγιση αυτή δεν αποκλείει την ένταξη στις προαναφερόμενες κατηγορίες και άλλων άτυπων πρωτοβουλιών που συγκεντρώνουν όμως βασικά χαρακτηριστικά των τυπικών οργανισμών. Πράγματι, σε πολλές χώρες υπάρχουν διάφορων ειδών άτυπες πρωτοβουλίες που προσομοιάζουν σε μεγάλο βαθμό με τους συνεταιρισμούς αλλά και με τις άλλες δύο κατηγορίες οργανισμών.

B. Η κανονιστική προσέγγιση

Μια διαφορετική προσέγγιση της κοινωνικής οικονομίας είναι το να δοθεί έμφαση στις κοινές αρχές που διέπουν τους διάφορους οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό. Δηλαδή, οι προσπάθειες επικεντρώνονται στο να αναδείξουν με όσο το δυνατόν περισσότερη ακρίβεια τους λόγους που συγκεκριμένες επιχειρήσεις και οργανισμοί διαφορετικοί μεταξύ τους είναι ταγμένες να εξυπηρετήσουν τον ίδιο σκοπό καθώς και την κοινή μέθοδο που διακρίνει αυτούς τους οργανισμούς από τους άλλους οι οποίοι ανήκουν στον παραδοσιακό ιδιωτικό τομέα αλλά και το δημόσιο τομέα. Σήμερα είναι γενικά αποδεκτό ότι τα κοινά χαρακτηριστικά αυτών των οργανισμών σχετίζονται με τον παραγωγικό τους σκοπό και την εσωτερική τους δομή.

Αναμφισβήτητα, οι τρόποι που εκφράζονται αυτά τα χαρακτηριστικά είναι περισσότεροι από ένας, όμως υπάρχει ένας τρόπος που έχει το πλεονέκτημα να συνδυάζει τη θεσμική / νομική προσέγγιση -που περιγράψαμε προηγούμενα- με την επιβεβαίωση των αξιών και αρχών που αποτελούντα θεμέλια του τρίτου τομέα (δηλαδή συνδυασμός της θεσμικής προσέγγισης με την κανονιστική ή ηθικολογική προσέγγιση). Ο ορισμός αυτός, ο οποίος

και χρησιμοποιείται στις περισσότερες χώρες, έχει ως εξής: «Η κοινωνική οικονομία περιλαμβάνει οικονομικές δραστηριότητες που αναλαμβάνονται από επιχειρήσεις και οργανισμούς κυρίως συνεταιρισμούς, κοινωνίες αλληλοβοήθειας και σωματεία (ενώσεις), η στάση των οποίων διέπεται από τις ακόλουθες αρχές:

- Σκοπό έχουν κυρίως την παροχή υπηρεσιών προς τα μέλη τους στην κοινωνία, παρά την επιδίωξη κέρδους.
- Έχουν ανεξάρτητη διοίκηση.
- Εφαρμόζουν δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων.
- Αποδίδουν προτεραιότητα στα άτομα και την εργασία έναντι του κεφαλαίου κατά τη διανομή του εισοδήματος».

Όσον αφορά την πρώτη αρχή που αναφέρει ως σκοπό την παροχή υπηρεσίας, δίνεται έμφαση στο γεγονός ότι οι δραστηριότητες που αναλαμβάνονται στον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας θα πρέπει να αποσκοπούν στην παροχή υπηρεσιών προς τα μέλη τους ή την ευρύτερη κοινότητα και δεν θα πρέπει να αποτελούν μέσον για την επίτευξη οικονομικής απόδοσης στο κεφάλαιο επένδυσης. Η πιθανή δημιουργία πλεονάσματος μπορεί να αποτελέσει ένα μέσο για την υλοποίηση αυτών των υπηρεσιών αλλά σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να είναι το κυρίαρχο κίνητρο αυτής της δραστηριότητας. Η αρχή της ανεξαρτησίας στη διοίκηση αυτών των δραστηριοτήτων συνιστά κατά πρώτο λόγο και έναν τρόπο διάκρισης της κοινωνικής οικονομίας από την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών του δημόσιου τομέα. Οι οικονομικές δραστηριότητες του δημόσιου τομέα, σε γενικές γραμμές, δεν επωφελούνται από μια ευρύτερη ανεξαρτησία η οποία και προσδίδει την απαραίτητη ώθηση στις εθελοντικές πρωτοβουλίες.

Η ανάγκη για μια δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων πηγάζει από την ανάγκη εφαρμογής της αρχής «ένα άτομο μια ψήφος» (και όχι «μια μερίδα μια ψήφος») ή τουλάχιστον της εφαρμογής ενός αυστηρού περιορισμού του αριθμού των ψήφων κατά άτομο στα όργανα λήψης αποφάσεων. Πέρα από το ότι υπάρχει ποικιλία τέτοιων αποτελεσματικών πρακτικών, υπογραμμίζει το γεγονός ότι, η θέση του μέλους και η συμμετοχή του στη διαδικασία λήψης αποφάσεων δεν επηρεάζονται από το μερίδιο κεφαλαίου που έχουν.

Όσον αφορά την τελευταία αρχή (προτεραιότητα στα άτομα και την εργασία έναντι του κεφαλαίου) αυτή καλύπτει ένα ευρύ φάσμα πρακτικών που εφαρμόζουν οι οργανισμοί της κοινωνικής οικονομίας: περιορισμένη αποδοτικότητα του κεφαλαίου, διανομή του πλεονάσματος μεταξύ των εργαζομένων ή μελών/ χρηστών υπό τη μορφή δώρου, δημιουργία αποθεματικού για ανάπτυξη της επιχείρησης, άμεση χρήση του πλεονάσματος για κοινωνικούς σκοπούς κ.λ.π (Ανασκόπηση των Εθνικών και Ευρωπαϊκών Πολιτικών για την Απασχόληση στα Πλαίσια της Κοινωνικής Οικονομίας, σελ. 5-7)

1.5.2 Βασικά προβλήματα της Κοινωνικής Οικονομίας

Τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η κοινωνική επιχειρηματικότητα σε σχέση με το περιβάλλον μέσα στο οποίο λειτουργεί είναι:

Το πρώτο βασικό πρόβλημα για την κοινωνική οικονομία και την κοινωνική επιχειρηματικότητα, είναι η απουσία υποδομών και πόρων, η ανεπάρκεια καλύτερα, καθώς αποτελεί έναν αποθαρρυντικό παράγοντα για την περαιτέρω ανάπτυξη του εθελοντισμού των δράσεων των ΜΚΟ, αλλά και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας όλων των πιθανών εταίρων στις δράσεις της κοινωνικής οικονομίας.

Το δεύτερο ζήτημα ή πρόβλημα εντοπίζεται στην ανεπάρκεια των δικτυώσεων. Η ανεπάρκεια αυτή λειτουργεί και στην κοινωνία της πληροφορίας, αλλά είναι ακόμη πιο εμφανής στην λειτουργία μέσα στην κοινωνία από πλευράς της κοινωνικής οικονομίας και των φορέων της.

Τέλος το τρίτο μεγάλο πρόβλημα για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας, είναι εστιασμένο στην απουσία της επιχειρησιακής δυναμικής και στην αναντιστοιχία λειτουργικού κόστους των κοινωνικών ομάδων σε σχέση με το παραγόμενο έργο.

Μέρος των προβλημάτων αυτών οφείλεται σε εξωγενείς παράγοντες, και πιο συγκεκριμένα από το οικονομικό και το θεσμικό περιβάλλον μέσα στο οποίο λειτουργεί η κοινωνική οικονομία. Άλλα προέρχονται επίσης μέσα από το πολιτιστικό περιβάλλον, όπως για παράδειγμα στον τομέα της βαριάς αισθητικής βλάβης ή άλλης μορφής του περιβάλλοντος από τους καταναλωτές των προϊόντων και τους χρήστες των φυσικών πόρων, μια νοοτροπία που είναι ιδιαίτερα προβληματική στη χώρα μας. Τα προβλήματα αυτά απογοητεύουν κάθε ρεαλιστική απόπειρα αντιμετώπισής τους δεδομένων των συνθηκών. Παράλληλα ένα άλλο μέρος των προβλημάτων είναι ενδογενή, δημιουργούνται δηλαδή μέσα από τις ίδιες τις δομές και το δυναμικό της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας, που παραμένει σε ένα μεγάλο βαθμό καθλωμένη και υπανάπτυκτη μέσα από την αδυναμία διαμόρφωσης ενός ομαδικού πνεύματος εθελοντικής προσφοράς και οργάνωσης και μέσα από την έλλειψη δεξιοτήτων για την πραγματοποίηση κοινωνικών αποστολών για την διαχείριση του περιβάλλοντος και την ποιότητά του, για την κοινωνική συνοχή και τον πολιτισμό (Αναρτήθηκε στο www.solon.org.gr).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ (Μ.Κ.Ο)

2.1 Ορισμός των Μ.Κ.Ο

Παρά το γεγονός ότι υπάρχει σύμπνοια σύγκλιση απόψεων των περισσότερων θεωρητικών σε ότι αφορά τους παράγοντες που οδήγησαν στην εμφάνιση των Μ.Κ.Ο, δεν συμβαίνει το ίδιο και με τον ορισμό τους και μέχρι σήμερα δεν έχουν καταλήξει σε έναν κοινά αποδεκτό ορισμό. Αν και όλοι συμφωνούν ότι οι ΜΚΟ είναι μη κρατικές και μη κερδοσκοπικές οντότητες των οποίων τα μέλη είναι πολίτες ή ενώσεις πολιτών και αποσκοπούν στη λύση κυρίως σε ανθρωπιστικών και περιβαλλοντικών ή κοινωνικών προβλημάτων, δεν υπάρχει ομοφωνία ούτε για το αν ο χαρακτήρας τους είναι εθελοντικός, ούτε σε ποιο βαθμό οι οικονομικοί τους πόροι δεν θα έπρεπε να είναι κρατικοί. Χαρακτηριστικό πάντως είναι ότι σε αυτές δεν μπορούν να συμπεριληφθούν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι επαναστατικές και τρομοκρατικές ομάδες και τα πολιτικά κόμματα. Τις τελευταίες δυο δεκαετίες παρόλο που, ο αριθμός των μελών των πολιτικών κομμάτων, των εργατικών συνδικάτων και άλλων παραδοσιακών μορφών συλλογικής δράσης μειώθηκε, υπήρξε μια έκρηξη στον αριθμό αλλά και την ισχύ των ΜΚΟ (Σκλιάς Π., 2001, σελ. 13).

Παρόλο που τα κράτη αποτελούν το βασικό χρηματοδότη των ΜΚΟ, οι τελευταίες δημιουργούνται ανεξάρτητα από τα κράτη. Πολλοί μίλησαν για μια εξέγερση της κοινωνίας των πολιτών κατά της παγκοσμιοποίησης. Ωστόσο, άλλοι αμφισβήτησαν την αντιπροσωπευτικότητα των ΜΚΟ και υποστήριξαν ότι είναι περισσότερο αυτόκλητοι

παρά ουσιαστικοί εκπρόσωποι της «διεθνούς κοινής γνώμης». Βασική αιτία στη διχογνωμία αλλά και στην ποικιλία των διαφορετικών ορισμών που έχουν δοθεί, είναι το εύρος της σημασίας και του περιεχομένου που μία ΜΚΟ περιλαμβάνει. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, επειδή η δραστηριότητα μιας ΜΚΟ ίσως διαφέρει κατά πολύ (σε θέματα λειτουργίας αλλά και σκοπών) από μία άλλη, το θέμα της οριοθέτησης, ταξινόμησης και ορισμού των ΜΚΟ τίθεται δυσχερές. Δεν είναι δυνατό να ορισθούν ούτε από νομική σκοπιά, λόγω της πληθώρας των νόμων που εμπίπτουν στις δραστηριότητες των ΜΚΟ. Αρκεί να αναλογιστεί κανείς πως η εκάστοτε οργάνωση μπορεί να έχει την νομική υπόσταση, για παράδειγμα, της φιλανθρωπικής οργάνωσης, του μη κερδοσκοπικού σωματείου ή του ιδρύματος. Ωστόσο, αυτά τα αρχικά (ΜΚΟ) υποδηλώνουν μια έννοια, η οποία μπορεί να καλύπτει σχεδόν τα πάντα. Από μια τοπική περιβαλλοντική οργάνωση, έως μια διεθνή δομή που διαχειρίζεται δεκάδες εκατομμύρια ευρώ.

2.1.1 Επιμέρους Ορισμοί

Το Λεξικό Όρων Γ' ΚΠΣ (Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης) για τις ΜΚΟ αναφέρει: «Μη κερδοσκοπικές εθελοντικές ομάδες πολιτών που οργανώνονται σε τοπικό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο. Οι ΜΚΟ επιτελούν μια πλειάδα υπηρεσιών και ανθρωπιστικών παρεμβάσεων, μεταφέρουν τις ανησυχίες των πολιτών στις κυβερνήσεις, παρακολουθούν πολιτικές και ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινωνικά, περιβαλλοντικά και λοιπά θέματα ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο έχουν ιδρυθεί" (Γναρδέλλης, Χ., 2006, σελ.101).

- Στη Βικιπαίδεια αναφέρεται: "Ο όρος Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.) αποτελεί νεολογισμό και αποδίδει στα ελληνικά τον αγγλικό όρο Non-Governmental Organizations (Non Governmental Organizations – NGOs). Ο όρος χρησιμοποιήθηκε αρχικά στο άρθρο 71 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ (Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών). (Αναρτήθηκε στο <http://el.wikipedia.org/wiki>)
- Η Παγκόσμια Τράπεζα δίνει τον εξής ορισμό για τις ΜΚΟ «ιδιωτικές οργανώσεις που αναλαμβάνουν δράση σχετικά με την ανακούφιση όσων υποφέρουν, την

προαγωγή των συμφερόντων των φτωχών, την προστασία του περιβάλλοντος, την παροχή βασικών κοινωνικών υπηρεσιών ή αναλαμβάνουν την προώθηση της κοινωνικής ανάπτυξης» (World Bank, 2005).

- Ο Michael O'Neill(1990, p.88), διαχωρίζει τις ΜΚΟ σε 9 κατηγορίες ανάλογα με το θεματικό προσανατολισμό τους (θρησκευτικός, ερευνητικός, ιατροφαρμακευτικός, πολιτιστικός, κοινωνικός, νομικών υπηρεσιών, παγκόσμιας βοήθειας, οργανώσεις ιατρικής πρόληψης και οργανισμών για την προώθηση της βοήθειας στον πλανήτη).
- Gerald Clark (1998, p.41), ορίζει τις ΜΚΟ, «ως ιδιωτικές, μηκερδοσκοπικές οργανώσεις με διακριτό νομικό χαρακτήρα που έχουν ως στόχο το κοινό καλό».
- Ο Keith Suter(2003, p.69), ορίζει τις ΜΚΟ ως *«οποιαδήποτε οργάνωση εκτός κυβέρνησης, όπως οι δημόσιες υπηρεσίες, τα συστήματα ασφαλείας και οι επιχειρήσεις»*, ενώ στον ορισμό που αναφέρεται στο ετήσιο ημερολόγιο για τους Διεθνείς Οργανισμούς, οι ΜΚΟ ορίζονται *«ως οργανώσεις οι οποίες έχουν ιδρυθεί και ο έλεγχός τους δεν υπόκεινται στις εθνικές κυβερνήσεις»*.
- Ο Stromquist (Stromquist N., 2002, p. 70-71), οι ΜΚΟ είναι οι μη κρατικές, εθελοντικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που αναλαμβάνουν δράσεις στους τομείς της παροχής υπηρεσιών σε αδύναμες κοινωνικές ομάδες ή άτομα, της ανάπτυξης προγραμμάτων ενίσχυσης των τοπικών κοινοτήτων και της διαμεσολάβησης για τη βιώσιμη ανάπτυξη σε συνεργασία με το κράτος ή και άλλους φορείς
- Ο Wahl (Wahl P., 1997, p. 49) ορίζει τις ΜΚΟ ως εθελοντικές ενώσεις, ανεξάρτητες από το κράτος και τα πολιτικά κόμματα, αγαθοεργές και μη κερδοσκοπικές που αποδέχονται ως μέλη τους άτομα ανεξάρτητα από φυλή, εθνικότητα, θρησκεία και φύλο.

- Οι Gordenker και Weiss επιχειρούν έναν πιο αναλυτικό ορισμό σύμφωνα με τον οποίο μία οργάνωση είναι μη κυβερνητική εφόσον:
  - είναι ιδιωτική (δηλαδή θεσμικά αυτόνομη από το κράτος)
  - έχει μία θεσμική οντότητα (επομένως έχει σταθερή οργάνωση και διάρκεια)
  - διανέμει τα κέρδη της αποκλειστικά για τους σκοπούς της οργάνωσης
  - προσδιορίζει η ίδια τους κανόνες λειτουργίας της σύμφωνα με τις δικές της καταστατικές αρχές (δηλαδή είναι διοικητικά ανεξάρτητη από άλλους φορείς)
  - αντιπροσωπεύει κοινωνικές ομάδες, οι οποίες δραστηριοποιούνται με τη δική τους βούληση για την οργάνωση βοήθειας έναντι τρίτων ή την προώθηση ορισμένων γενικών αρχών (Σκλιάς, 2001, σελ.74).

- Ο Γιοακίμ Χιρς (2005, p.75-76) υποστηρίζει πως ΜΚΟ μπορεί να είναι οποιαδήποτε τυπικά ιδιωτική οργάνωση που δραστηριοποιείται στην πολιτική, σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο, και εμφανίζει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:
  - Έχει μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα (καταγράφεται ως αγαθοεργό-charitable-ίδρυμα)
  - Ασχολείται με την προώθηση ή την υπεράσπιση στόχων και όχι με τα ίδια υλικά συμφέροντά της.
  - Είναι οργανωτικά και οικονομικά ανεξάρτητη από το κράτος και τις επιχειρήσεις.
  - Έχει επαγγελματική επάρκεια και διάρκεια ως οργανισμός.

Στην αγγλική γλώσσα ο όρος «Government» προσιδιάζει περισσότερο στην έννοια του «Κράτους» παρά στην έννοια της «Κυβέρνησης» σύμφωνα με τα ελληνικά δεδομένα, δηλαδή το ανώτατο συλλογικό όργανο στο πλαίσιο της εκτελεστικής εξουσίας. Συνεπώς, θα ήταν πιο σωστό να μεταφράζουμε τον όρο «non-governmental organizations» ως «μη-κρατικές οργανώσεις» και όχι ως «μη-κυβερνητικές οργανώσεις» (Ανθόπουλος, 2002, σελ.22). Η απόδοση του όρου στα ελληνικά ως «μη-κυβερνητικές οργανώσεις» είναι ευρέως διαδεδομένη, αν και εσφαλμένη. Στην ελληνική γλώσσα η «Κυβέρνηση» είναι το

συνταγματικό όργανο που κατευθύνει τη γενική πολιτική της χώρας και απαρτίζεται από τον Πρωθυπουργό και τους Υπουργούς (άρθρα 82 και 81 Συντ.). Υπάρχουν συλλογικά κυβερνητικά όργανα (ν. 1558/1985), όχι όμως και «κυβερνητικές οργανώσεις», επομένως δεν έχει νόημα και ο όρος «μη-κυβερνητικές οργανώσεις».

Ο όρος «non-governmental organizations» έχει καταβολές στο διεθνές δίκαιο. Πρωτοεμφανίζεται στο άρθρο 71 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (1945), το οποίο προβλέπει τη δυνατότητα αναγνώρισης «συμβουλευτικού καθεστώτος» σε διεθνείς αλλά και εθνικές μη-κυβερνητικές οργανώσεις που ενεργοποιούνται στο πεδίο των δραστηριοτήτων του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου (Νάσκου – Περράκη, 2002, σελ.100-103). Είναι χαρακτηριστικό το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο χωρίζει τις ΜΚΟ σε τρεις κατηγορίες.

- i. σε αυτές που δείχνουν έντονο ενδιαφέρον για τις δραστηριότητές του
- ii. σε αυτές που διαθέτουν εμπειρία σε ειδικά αντικείμενα
- iii. σε αυτές που βοηθούν περιστασιακά το έργο του.

Στον ευρωπαϊκό χώρο ο όρος μη-κυβερνητικές οργανώσεις τείνει πλέον να καλύψει το σύνολο των μη-κρατικών οργανώσεων που δεν έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα και επιδιώκουν κοινωνικά ωφέλιμους σκοπούς, ιδίως δε σκοπούς που σχετίζονται με την προάσπιση και προώθηση των παλαιών και νέων θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η επιδίωξη από τις μη-κυβερνητικές οργανώσεις σκοπών γενικότερου συμφέροντος είναι το στοιχείο που τις διαφοροποιεί από τις «οργανώσεις συμφερόντων» (π.χ. τις «επαγγελματικές οργανώσεις»), οι οποίες μεριμνούν αποκλειστικά για την προστασία και προώθηση των ιδιαίτερων οικονομικοκοινωνικών συμφερόντων των μελών τους.

Τα αρχικά ΜΚΟ, παραπέμπουν σε 2 μεγάλους τύπους οργανώσεων. Πρώτον, σε ισχυρά πολυεθνικά δίκτυα οργανώσεων, τα οποία ειδικεύονται κυρίως στην ανθρωπιστική δράση, όπως για παράδειγμα το κίνημα του Ερυθρού Σταυρού, οι Γιατροί του Κόσμου κλπ, στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως η Διεθνής Αμνηστία, και στην προστασία του περιβάλλοντος όπως η Greenpeace κλπ. Δεύτερον, σε πολυεθνικά κινήματα μεγαλύτερου ή μικρότερου μεγέθους, που έχουν ως στόχο την οργάνωση

εκστρατειών, ενάντια σε ορισμένες μορφές της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, ασχολούνται λιγότερο με την εξασφάλιση χρηματικών πόρων και περισσότερο με κινητοποιήσεις, εμφανίστηκαν στο Seatle, στη Γένοβα, Ουάσιγκτον, Βαρκελώνη και αλλού (Αναρτήθηκε στο www.anthropos.gr).

Σε ευρύτερη χρήση ο όρος ΜΚΟ μπορεί να αποδοθεί σε κάθε μη-κερδοσκοπικό οργανισμό, που είναι ανεξάρτητος από την κυβέρνηση. Οι ΜΚΟ είναι οι τυπικοί οργανισμοί που βασίζονται σε συγκεκριμένες αξίες, και εξαρτώνται εξ' ολοκλήρου ή εν μέρει σε ανιδιοτελείς προσφορές και εθελοντική υπηρεσία. Παρόλο που ο παράγοντας ΜΚΟ συγκροτείται ολοένα και περισσότερο με στοιχεία επαγγελματισμού τις δύο τελευταίες δεκαετίες, οι αρχές του αλτρουισμού και του εθελοντισμού παραμένουν τα χαρακτηριστικά κλειδιά για τον ορισμό τους. Όπως προκύπτει, ο όρος μη-κυβερνητικοί οργανισμοί είναι πολύ γενικός, ευρύς και εμπεριέχει στους κόλπους του πολλούς διαφορετικούς τύπους οργανώσεων. Τα κριτήρια για την διαφοροποίηση τους ποικίλουν ως προς:

1. την ύλη τους και το αντικείμενο τους
2. τον τρόπο λειτουργίας τους
3. το μέγεθος τους (οικονομικοί γίγαντες και μικρές τοπικές οργανώσεις με λίγα μέλη και πολύ εθελοντική εργασία)
4. τον τόπο δράσης (εθνικό, ευρωπαϊκό, παγκόσμιο επίπεδο)
5. τον γενικό προσανατολισμό και τους στόχους τους

Ένας τυπικός ορισμός των ΜΚΟ έχει ως εξής: «είναι μη κερδοσκοπικές εθελοντικές ομάδες πολιτών, που οργανώνονται σε τοπικό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο». Οι ΜΚΟ επιτελούν μια πλειάδα υπηρεσιών και ανθρωπιστικών παρεμβάσεων, μεταφέρουν τις ανησυχίες των πολιτών στις κυβερνήσεις, παρακολουθούν πολιτικές και ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινωνικά, περιβαλλοντικά κλπ θέματα ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο έχουν ιδρυθεί. Ο εκπρόσωπος της γραμματείας των ΜΚΟ, συμμετέχει στην Επιτροπή Παρακολούθησης του Κ.Π.Σ. Σε καθαρά θεωρητική διάσταση, οι ΜΚΟ αποτελούν ένα είδος επιχειρηματικής οργάνωσης, που διαφοροποιείται σημαντικά από ευρέως διαδεδομένα πρότυπα οργανισμών και

επιχειρήσεων. Στην ευρεία οικονομική θεώρηση, οι ΜΚΟ σχετίζονται κυρίως με τον κρατικό έλεγχο, ως μέσο εξασφάλισης της μη κερδοσκοπικής δραστηριότητας και της διασφάλισης του κοινωνικού οφέλους.

Αναμφίβολα πάντως και ανεξάρτητα από τα παραπάνω, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις αποτελούν πλέον αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής αλλά και παγκόσμιας Κοινωνίας των Πολιτών. Προέκυψαν αρχικά, ως αίτημα συλλογικής έκφρασης και δράσης, ως ένας κοινωνικός χώρος έξω από τη συμβατική κομματική δράση. Μετατράπηκαν σταδιακά σε ουσιαστικούς φορείς διαμεσολάβησης ανάμεσα στους πολίτες και το κράτος.

2.2 Οι Μ.Κ.Ο

Λόγω της μεγάλης ποικιλίας των χαρακτηριστικών τους είναι δύσκολη η ταξινόμησή τους σε κοινά αποδεκτές κατηγορίες. Οι σχετικές προσπάθειες κατηγοριοποίησης δεν έχουν καταλήξει σε συναίνεση γύρω από το θέμα αυτό. Παρά τις διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις, από τη σχετική βιβλιογραφία φαίνεται ότι ορισμένα θέματα βρίσκονται σε προτεραιότητα για τη διερεύνηση των ΜΚΟ. Και αυτό γιατί η μελέτη τους συνδέεται με πολλές διαστάσεις της λειτουργίας τους και έχουν άμεσες επιπτώσεις στην πρακτική επίδραση των ΜΚΟ στην κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα.

2.2.1 Χαρακτηριστικά

Ορισμένα κοινώς αποδεκτά χαρακτηριστικά των ΜΚΟ, που συνήθως αποτελούν σημεία αναφοράς της πλειοψηφίας των οργανώσεων είναι:

— Αν και οι οργανισμοί αυτοί συνεργάζονται ή αναπτύσσουν συνεργασίες με τις κυβερνήσεις, ωστόσο το εκτελεστικό τους σώμα είναι μια ανεξάρτητη ομάδα πολιτών και όχι μια κυβερνητική οντότητα,

- δεν υποκινούνται από το κέρδος και δεν δημιουργούνται για το οικονομικό κέρδος με βάση τις δωρεές ατόμων ή ομάδων. Το κέρδος αποκλειστικά και μόνο πρέπει να χρησιμοποιείται για την αποστολή της οργάνωσης ή να επενδύεται στην οργάνωση,
- είναι εθελοντικές οργανώσεις: αυτό σημαίνει ότι οι ΜΚΟ ιδρύονται και αποτελούνται από άτομα ή ομάδες, εθελοντικά. Θα πρέπει να εμμένουν σε νομικούς και λειτουργικούς κανονισμούς, ωστόσο κανένα κυβερνητικό σώμα δεν μπορεί να υπαγορεύσει τη δομή, τη λειτουργία ή τη λήξη των ΜΚΟ. Επίσης, μπορούν να έχουν μισθωμένο προσωπικό, όμως βασίζονται και στην εθελοντική συμμετοχή πολλών ανεξάρτητων ατόμων, που μπορούν να προσφέρουν βοήθεια.

2.2.2 Οργάνωση/Λειτουργία

Οι νέες προκλήσεις με τις οποίες έρχονται διαρκώς αντιμέτωπες οι ΜΚΟ, τις αναγκάζουν να οργανώσουν τη λειτουργία τους σύμφωνα με ένα νέο πλαίσιο. Αυτό θα προσδιορίζεται από το εσωτερικό, το εξωτερικό και το διεθνές περιβάλλον. Το εσωτερικό περιβάλλον, σχετίζεται κυρίως με τους ανθρώπινους πόρους, το δυναμικό δηλαδή της κάθε οργάνωσης, τους στόχους που θέτει, το σύστημα διοίκησης, την υλικοτεχνική υποδομή, τα κανάλια πληροφοριών, τον τρόπο με τον οποίο αξιοποιεί την προσφερόμενη βοήθεια και τις ενέργειες που κάνει για να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη.

Από την άλλη, το εξωτερικό περιβάλλον, σχετίζεται με τα δεδομένα της περιοχής που αντιμετωπίζει το πρόβλημα, με τη φύση του έργου εν γένει, με την επαρκή χρηματοδότηση για την υλοποίησή του, με την προσβασιμότητα στην πληροφόρηση και τις αντιδράσεις της κοινής γνώμης.

Τέλος, το διεθνές περιβάλλον, σχετίζεται με την έννοια της παγκοσμιοποίησης, το ευρύτερο κοινωνικό-πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον, τη διεθνή πολιτική οικονομία, τις νέες γεω-στρατηγικές σχέσεις και το φαινόμενο της διεθνούς τρομοκρατίας, την

αύξηση της διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας και την εσωτερική οργάνωση και διαμόρφωση πολιτικών σχεδιασμού και συνεργασίας των ΜΚΟ.

Οι προϋποθέσεις που πρέπει να λαμβάνει υπόψη κάθε οργάνωση για να ενισχύσει τη βιωσιμότητά της στο διεθνές περιβάλλον είναι οι εξής:

- σταθεροί πόροι
- πρόσβαση στην πληροφόρηση
- δικτύωση
- εξειδίκευση
- ενθάρρυνση
- υποστήριξη
- θέσπιση κανόνων ηθικής
- εκστρατείες ευαισθητοποίησης
- προσέλκυση εθελοντών
- κατάρτιση στελεχών
- διάδοση καλών πρακτικών
- ενίσχυση του ρόλου των ενώσεων εκπροσώπησης των ΜΚΟ.

Οι ΜΚΟ αποτελούν ένα είδος επιχειρηματικής οργάνωσης που διαφοροποιείται σημαντικά από τα ευρέως διαδεδομένα πρότυπα οργανισμών και επιχειρήσεων. Σχετίζονται συνήθως με τον κρατικό έλεγχο, κυρίως ως μέσο εξασφάλισης της άμεμπτης μη κερδοσκοπικής δραστηριότητας και της διασφάλισης του κοινωνικού οφέλους. Οι ΜΚΟ, αποτελούν ένα παγκόσμιο φαινόμενο, που ως οργανωτική μορφή παρουσιάζει εξαιρετική ευελιξία και επιτυχία στην πραγματοποίηση αναπτυξιακών και ανθρωπιστικών προγραμμάτων. Συγκεκριμένα, τα διακριτά χαρακτηριστικά των μη κυβερνητικών οργανισμών είναι τα ακόλουθα:

A. Σκοποί και Επιδιώξεις:

I. Κύριος στόχος των ΜΚΟ, είναι η επέκταση των δραστηριοτήτων τους. Ο όρος επέκταση αναφέρεται στη διείσδυση σε περισσότερα κράτη και περιοχές, εντός των κρατών, καθώς και στον αριθμό των επωφελουμένων προσώπων.

II. Η επέκταση αυτή ουσιαστικά στοχεύει στην προβολή τους, είτε εντός της χώρας προέλευσης είτε εκτός, τόσο στον ευρύτερο διεθνή χώρο όσο και στις ίδιες τις χώρες αποδέκτες.

III. Η συγκεκριμένη προβολή μπορεί να εξασφαλίσει ευρύτερο πεδίο χρηματοδότησης από δωρεές αλλά και από κεφάλαια των διεθνών θεσμικών φορέων.

IV. Με αυτόν τον τρόπο δύναται να εξασφαλιστεί η συνέχιση της δραστηριότητας των ΜΚΟ και η περαιτέρω επέκτασή τους. Ως επιτυχία των ΜΚΟ λογίζεται η απόκτηση κύρους και δύναμης η οποία μπορεί να πάρει ποικίλες διαστάσεις, όπως: επιβολή της θέλησης των ΜΚΟ σε τοπικούς αλλά και διεθνείς κρατικούς φορείς, αλλά και έλεγχο επί των εσωτερικών θεμάτων των αναπτυσσόμενων κρατών.

B. Οργάνωση και Διαχείριση:

Τις περισσότερες φορές οι ΜΚΟ, διοικούνται από εκλεγμένα διοικητικά συμβούλια, τα οποία διαβουλεύονται κατά τακτά χρονικά διαστήματα. Τα διοικητικά συμβούλια είναι υπεύθυνα για εγκρίσεις προϋπολογισμών, για σημαντικές αποφάσεις εκτελουμένων προγραμμάτων, για τις συνολικές δαπάνες, τους προϋπολογισμούς, τους ισολογισμούς, για την επιλογή στελεχών και κρατών αποστολής της βοήθειας, καθώς και για την έγκριση συνεργασίας με τοπικούς και λοιπούς διεθνείς φορείς. Η διαχείριση των προγραμμάτων διεξάγεται από υπεύθυνους μάνατζερ, οι οποίοι αναλαμβάνουν την ευθύνη διαχείρισης συγκεκριμένου φακέλου. Ανάλογα με το μέγεθος του εκάστοτε οργανισμού, διαφέρει και ο τρόπος οργάνωσής του. Όσο αυξάνεται το μέγεθός τους, τόσο περιπλέκεται η οργανωτική τους μορφή.

Γ. Ανθρώπινο Κεφάλαιο:

Το ανθρώπινο κεφάλαιο των ΜΚΟ, περιλαμβάνει κυρίως το διοικητικό προσωπικό και το προσωπικό των αποστολών. Σε κάθε περίπτωση, το προσωπικό διαχωρίζεται σε επιστημονικό και διοικητικό. Ωστόσο, η εξεύρεση κατάλληλων στελεχών αποτελεί μια εξαιρετικά δύσκολη διαδικασία. Ουσιαστικά, τα στελέχη εκπαιδεύονται από τους ίδιους τους οργανισμούς και για το λόγο αυτό αναπτύσσουν μόνιμους και ισχυρούς δεσμούς. Επίσης, ένα σημαντικό χαρακτηριστικό των ΜΚΟ αποτελεί το γεγονός ότι οι υψηλοί μισθοί είναι ασυμβίβαστοι με την εν γένει δραστηριότητά τους, ειδικά αν πρόκειται για ανθρωπιστικές οργανώσεις ή αν χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από δωρεές.

Δ. Χρηματοδότηση:

Η χρηματοδότηση των ΜΚΟ αποτελεί ένα σημαντικό διακριτό χαρακτηριστικό. Τα αρχικά ή ίδια κεφάλαια των ΜΚΟ, ουσιαστικά προέρχονται είτε από δωρεές, είτε από τα ίδια τα κεφάλαια των ιδρυτών. Η μετέπειτα χρηματοδότηση αφορά κυρίως δωρεές ή θεσμικά κεφάλαια τοπικών και διεθνών οργανισμών τα οποία, τις περισσότερες φορές, αποτελούν χρηματοδότηση για συγκεκριμένες ενέργειες και δραστηριότητες. Η δυνατότητα άντλησης δανειακών πόρων διαφέρει και αυτή σε σχέση με τις επιχειρήσεις εξαιτίας της φύσης της δραστηριότητας των ΜΚΟ. Είναι γνωστό ότι οι ΜΚΟ, προτιμούν πάντοτε τις συναλλαγές μέσω του θεσμού της πίστης (εμπορικής και τραπεζικής).

Πιο αναλυτικά, οι τρόποι και οι πηγές χρηματοδότησης των ΜΚΟ προέρχονται από:

- Συνδρομές
- Δωρεές
- Κληρονομίες
- Θεσμικούς φορείς: Ευρωπαϊκή Ένωση, Δημόσια Ταμεία Ιδιωτικά Ινστιτούτα και Ιδρύματα.

Όσον αφορά τους θεσμικούς φορείς, στην περίπτωση της Ελλάδας, εννοούμε το Ελληνικό Δημόσιο. Δηλαδή πηγές χρηματοδότησης είναι το Υπουργείο Εξωτερικών με

την Υπηρεσία Διεθνών Αναπτυξιακών Συνεργασιών, το Υπουργείο Υγείας, το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, καθώς και κάποιοι επικουρικοί χρηματοδότες όπως, η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς και η Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού. Οι πηγές χρηματοδότησης που προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι: η Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης, η Γενική Διεύθυνση Διεύρυνσης, η Γενική Διεύθυνση Διεθνών Σχέσεων, η αποστολή του γραφείου Europe Aid, το Γραφείο Ανθρωπιστικής Βοήθειας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία για την Ανασυγκρότηση.

Τα εργαλεία δράσης για την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των πηγών χρηματοδότησης είναι τα εξής:

- I. Εκπαίδευση στις νέες τεχνολογίες και αξιοποίηση του διαδικτύου
- II. Συμμετοχή σε συλλογικά όργανα και ενθάρρυνση των συνεργασιών
- III. Δημιουργία ομάδων πίεσης.

Μέσω αυτών θα επιτυγχάνεται ευκολότερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση, θα διευκολύνεται η διαχείριση των έργων, καθώς επίσης με την αξιοποίηση της δικτύωσης θα προωθούνται λύσεις στα προβλήματά τους.

2.2.3 Λογοδοσία

Με τον όρο αυτό εννοούνται «τα μέσα με τα οποία τα άτομα και οι οργανισμοί αναφέρονται σε μια αναγνωρισμένη αρχή ή αρχές και γίνονται υπεύθυνες για τη δράση τους». Οι ΜΚΟ λογοδοτούν σε τρεις διαφορετικές κατηγορίες αποδεκτών:

- Σε κρατικούς, ευρωπαϊκούς φορείς χορηγών ως προς την οικονομική διαχείριση και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.
- Στις ωφελούμενες κοινωνικές κατηγορίες/ άτομα στα οποία απευθύνονται με τις δράσεις τους και τρίτο στα ίδια τα μέλη τους.

Από τις μορφές αυτές η πρώτη είναι η συνηθέστερη και υπάγεται στην κρατική νομοθεσία σχετικά με τη διαχείριση του δημόσιου ή ιδιωτικού συμφέροντος όπως ασφαλιστικές, φορολογικές ρυθμίσεις και άλλα. Η λογοδοσία αυτή αφορά στη λεγόμενη λειτουργική λογοδοσία. Επιπλέον στην κατηγορία αυτή υπακούουν οι νομοθετικές προβλέψεις σχετικά με τις μορφές οργάνωσης των ΜΚΟ. Οι θεσμοποιημένες μορφές λειτουργίας τους είναι θέμα κρατικής νομοθεσίας η κατοχύρωση της οποίας αναφέρεται ως ένα πολύπλοκο θέμα. Η πολυπλοκότητά του οφείλεται στην πολυμορφία των ΜΚΟ και στο γεγονός ότι αποτελούν ένα σχετικά πρόσφατο κοινωνικό και συνεχώς εξελισσόμενο φαινόμενο με αποτέλεσμα να γίνεται δύσκολη η νομοθετική του πλαισίωση. Όλες οι σχετικές αναφορές επισημαίνουν ιδιαίτερα την ανάγκη ευρύτερων ρυθμιστικών πλαισίων λειτουργίας των ΜΚΟ ώστε να μην καταστρατηγείται στην πράξη ο πολυσύνθετος και πολλές φορές μη-τυπικός χαρακτήρας της οργάνωσης και των δράσεών τους.

Ωστόσο πολύ πιο σημαντική από τη λειτουργική λογοδοσία είναι η λεγόμενη στρατηγική λογοδοσία. Αυτή αφορά κυρίως στις κατηγορίες λογοδοσίας δύο (προς τους ωφελούμενους) και τρία (προς τα μέλη των οργανώσεων) και αναφέρεται στις επιδράσεις του προσανατολισμού και των δράσεων των ΜΚΟ. Στις περιπτώσεις αυτές οι μορφές εξωτερικής λογοδοσίας δεν μπορούν να έχουν άλλο αποτέλεσμα παρά την επιβολή εξωτερικών κανόνων λειτουργίας τους που πολύ λίγο μπορεί να απέχουν από την ποδηγέτησή τους. Για το λόγο αυτό η αξιολόγηση στις περιπτώσεις αυτές εξυπηρετείται καλύτερα με την εσωτερική λογοδοσία η οποία περιέχει την αναπτυξιακή διάσταση της αξιολόγησης και ειδικότερα την ενδυνάμωση της ικανότητας των οργανώσεων.

Η εσωτερική λογοδοσία περιλαμβάνει μορφές αυτό-αξιολόγησης με τη θέσπιση κριτηρίων/ δεικτών αυτό-αξιολόγησης. Περιλαμβάνει εργαλεία όπως «κοινωνικοί έλεγχοι», «συμμετοχικές παρατηρήσεις», σχεδιασμός και αποτίμηση δράσεων ή οι λεγόμενοι «κώδικες/ οδηγοί» των ΜΚΟ που εφαρμόζονται σε ορισμένα συστήματα. Λόγω της πολυμορφίας τους δεν μπορεί να υπάρξει ένα ενιαίο σύστημα απόδοσης λόγου για τις ΜΚΟ. Είναι διαφορετικές οι μορφές λογοδοσίας αν πρόκειται για μια τοπική

οργάνωση, μια εθνική ή μια παγκόσμια. Ζιαφοροποιούνται επίσης ως προς τη θεματολογία/θεματολογίες παρέμβασής τους.

Επίσης οι ΜΚΟ διαφοροποιούνται και ως μια αρχή, την αρχή της αντιπροσωπευτικότητας. Σε ορισμένες περιπτώσεις λόγω χάρη, τοπικές οργανώσεις, οι ΜΚΟ είναι οργανώσεις μελών, ενώ σε άλλες όπως οι λεγόμενες τρίτης γενιάς οργανώσεις/δικτυακές οργανώσεις τα μέλη δεν έχουν τον ίδιο καθοριστικό ρόλο διότι αυτές απευθύνονται μέσω των εικονικών περιβαλλόντων σε ευρύτερες κοινωνικές ομάδες συμμετεχόντων/υποστηρικτών και άλλων που διευρύνουν την παραδοσιακή έννοια του μέλους. Σε κάθε περίπτωση η λογοδοσία των ΜΚΟ δεν υπακούει στους ίδιους ρυθμιστικούς κανόνες με αυτούς του κράτους και της αγοράς αφού οι ΜΚΟ εκπληρώνουν διαφορετικούς στόχους και με διαφορετικά μέσα. Όπως έχει επισημανθεί οι ΜΚΟ δε χαρακτηρίζονται κυρίως από αυτό που αντιπροσωπεύουν αλλά περισσότερο από αυτό που κάνουν.

2.2.4 Ενέργειες

Με βάση τις παραπάνω θεωρητικές προσεγγίσεις, γίνεται κατανοητός ο ρόλος και η σημασία των ΜΚΟ. Σε γενικές γραμμές, θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε τις πιο σημαντικές ενέργειές τους στις εξής (Σκλιάς Π, 1998, σελ.19-21):

- έχουν ισχυρές αλληλεπιδράσεις με κυβερνητικούς φορείς, όπως κυβερνήσεις, τον γραφειοκρατικό τομέα, καθώς και με διεθνείς οργανισμούς,
- επίσης και με άλλους μη κυβερνητικούς οργανισμούς, αφού συνεργάζονται και ιδρύουν δίκτυα για την επίτευξη των σκοπών τους και τη βελτίωση των δράσεων και της αποτελεσματικότητάς τους,
- ασκούν πίεση σε κρατικούς φορείς και διακρατικούς οργανισμούς, με σκοπό να επηρεάζουν τις πολιτικές προτεραιότητες και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων με

σκοπό την επίτευξη των σκοπών τους και τη βελτίωση της ποιότητας της δράσης τους,

- έχουν εγκαθιδρύσει ένα νέο πλαίσιο δημόσιας, σε επίπεδο βάσης συμμετοχής, μέσα από μια πλειάδα δράσεων συμπεριλαμβανομένης της διάχυσης της πληροφόρησης, της ευαισθητοποίησης, καθώς και των σχεδίων για την ανάπτυξη νέων θεσμών,
- οι ΜΚΟ, γίνονται πλέον αντιληπτοί ως νομιμοποιημένοι φορείς δράσης, οι οποίοι έχουν ως σκοπό να σχεδιάζουν και να υλοποιούν εναλλακτικά μοντέλα παραγωγής πολιτικής, σε σχέση με αυτά των κρατικών οντοτήτων,
- έχουν αναπτύξει επίσημες σχέσεις, με την Ευρωπαϊκή Ένωση, τον ΟΗΕ κλπ, με αυτόν τον τρόπο αναπτύσσουν διόδους επικοινωνίας με τα κέντρα λήψης αποφάσεων και επηρεάζουν κάποιες από τις διαδικασίες παραγωγής πολιτικής,
- αναπτύσσουν δράσεις τόσο σε επίπεδο πίεσης προς τα κέντρα λήψης αποφάσεων, όσο και σε επίπεδο υλοποίησης συγκεκριμένων πιλοτικών προγραμμάτων.

Έτσι είναι σε θέση να αναδείξουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που έχουν έναντι των κρατικών φορέων σε συγκεκριμένους τομείς δράσης, όπως περιβάλλον, κοινωνική πολιτική κα.

2.2.5 Κατηγοριοποίηση

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, ο όρος «μη κυβερνητικοί οργανισμοί» είναι πολύ γενικός, ευρύς και εμπεριέχει στους κόλπους του πολλούς διαφορετικούς τύπους οργανώσεων (Γιαννής, 2007, σελ. 112-118). Τα κριτήρια για την διαφοροποίηση τους ποικίλουν ως προς:

1. Την ύλη τους και το αντικείμενο τους. Εδώ απαντούμε μεγάλη ποικιλία όπου αναφέρονται ορισμένες από τις μεγαλύτερες κατηγορίες:

- Υγεία. Σ' αυτόν τον τομέα η δραστηριότητα των ΜΚΟ αφορά κυρίως την ενημέρωση και χρηματοδότηση για την πρόληψη ασθενειών όπως ο καρκίνος ή το AIDS καθώς και χρόνιων νοσημάτων όπως το άσθμα. Επιπλέον, υπάρχουν σύλλογοι αποτελούμενοι από εθελοντές αιμοδότες και δωρητές οργάνων καθώς επίσης και οργανικού υλικού πάσης φύσεως που μπορεί να χρησιμεύσει για ιατρικούς σκοπούς. Ακόμη υπάρχουν οργανώσεις στον τομέα της υγείας που ασχολούνται με την βελτίωση των συνθηκών ζωής ατόμων που πάσχουν από ανίατες ασθένειες και ατόμων τρίτης ηλικίας. Τέλος μεγάλες οργανώσεις καταπιάνονται με την αντιμετώπιση επιδημιών και την αναβάθμιση των συνθηκών ζωής και υγιεινής σε χώρες του τρίτου κόσμου. Οι οργανώσεις αυτές είναι στελεχωμένες ως επί το πλείστον από επαγγελματίες και ειδικούς επιστήμονες.
- Πρόνοια. Σε αυτόν τον τομέα συναντούμε ΜΚΟ που στόχο έχουν την ψυχολογική υποστήριξη των ευπαθών κοινωνικά ομάδων, την εθελοντική βοήθεια σε κοινωνικές ομάδες σε καταστάσεις κρίσεως, τη διοργάνωση συσσιτίων και την παροχή ειδών πρώτης ανάγκης.
- Παιδιά. Όσες ΜΚΟ δραστηριοποιούνται σ' αυτόν τον τομέα μάχονται κατά της παιδικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης, κατά της παιδικής εργασίας και της έλλειψης εκπαίδευσης των παιδιών του τρίτου κόσμου και υπέρ της βελτίωσης των συνθηκών ζωής των παιδιών με ειδικές ανάγκες.
- Πρόσφυγες-Μετανάστες. Όσες οργανώσεις ασχολούνται με αυτόν τον τομέα στοχεύουν στην ενίσχυση των διεθντικών σχέσεων μεταξύ κοινοτήτων μεταναστών- προσφύγων και Ελλήνων πολιτών, στην διεκδίκηση των ατομικών δικαιωμάτων των προσφύγων καθώς και στην προβολή του πολιτισμού και της κουλτούρας των διαφόρων εθνικών μεταναστευτικών κοινοτήτων.

- Περιβάλλον-Οικολογία. Όσες ΜΚΟ αναπτύσσουν τις δραστηριότητες τους στον τομέα αυτόν ασχολούνται κυρίως με την προστασία του περιβάλλοντος και την διαφύλαξη του φυσικού πλούτου, την φροντίδα ζώων που βρίσκονται υπό εξαφάνιση ή είναι τραυματισμένα, την ψυχαγωγία με εκπαιδευτικές ή αθλητικές δραστηριότητες, την άσκηση πίεσης καθώς και την ενημέρωση για την αποφυγή μόλυνσης και ρύπανσης του περιβάλλοντος.
  - Ανθρώπινα δικαιώματα. Εδώ συναντούμε οργανισμούς οι οποίοι επιδιώκουν την προάσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, ευπαθών κοινωνικών ομάδων, των πολιτικών δικαιωμάτων και στοχεύουν στην αψύπνιση της κοινής γνώμης πάνω στο θέμα του δικαιωμάτων και της διεκδίκησης των . Υπάρχουν επίσης και νομικοί όμιλοι που γνωμοδοτούν όσον αφορά το επίπεδο και την πρόοδο ενός κράτους στα δικαιώματα των πολιτών του διαφόρων μειονοτήτων κ.λ.π.
  - Αθλητισμός. Αυτές οι οργανώσεις είναι συνήθως τοπικού ή περιφερειακού χαρακτήρα και σαν κύριο σκοπό τους έχουν ως επί το πλείστον την μύηση νέων ή και μεγαλύτερων στον ερασιτεχνικό αθλητισμό καθώς και στις εναλλακτικές μορφές του.
  - Τέχνες και πολιτισμός. Σε αυτή την θεματική ενότητα δραστηριοποιούνται ΜΚΟ, οι οποίες στοχεύουν είτε στον εκπολιτισμό εξωραϊσμό μιας συγκεκριμένης περιοχής (π .χ. διάφοροι τοπικοί εξωραϊστικοί σύλλογοι) είτε στην γενική πολιτισμική ανάπτυξη μίας κοινωνίας είτε τέλος στην προβολή μίας συγκεκριμένης κουλτούρας και στην προώθηση της.
2. Τον τρόπο λειτουργίας και οργάνωσής τους όπου μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τρία βασικά μοντέλα χωρίς όμως ο προσδιορισμός τους να είναι απόλυτος.
- Τα μεγαθήρια τα οποία είναι ΜΚΟ με τεραστία έσοδα και με μεγάλες και ταυτόχρονα ικανότες επιχειρησιακές δυνατότητες. Αυτές οι οργανώσεις έχουν

συνήθως αυστηρώς ιεραρχική δομή. Βάση της πυραμίδας είναι τα απλά μέλη - χρηματοδότες της οργάνωσης και κορυφή μια ελίτ επαγγελματιών. Τέτοιες είναι οι UNICEF, το WWF, ο Ερυθρός Σταυρός, η CARE INTERNATIONAL κ.α. Αυτές οι οργανώσεις προσπαθούν παγκοσμίως και ιδιαίτερα στον τρίτο κόσμο όπου το φαινόμενο είναι πιο έντονο να αμβλύνουν και να μειώσουν τις συνέπειες της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης χωρίς όμως να αναφέρονται στην ρίζα των προβλημάτων.

- Από την άλλη πλευρά υπάρχουν τα κοινωνικά φόρουμ πολιτών τα οποία έχουν πενιχρά έσοδα και βασίζονται κυρίως στην εθελοντική δράση των μελών τους και την αυθόρμητη συμμετοχή των πολιτών σ' αυτά. Δύναμή τους είναι η κινητοποίηση των λαϊκών μαζών η απόλυτη ισότητα ανάμεσα στα μέλη και η συμμετοχικότητα. Αυτά εναντιώνονται απευθείας στην νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση και απαιτούν συμμετοχή στις αποφάσεις διεκδικώντας μια εναλλακτικής μορφή παγκοσμιοποίησης.
  - Τέλος υπάρχουν οι μικρές ομάδες τοπικής εμβέλειας απαρτιζόμενες συνήθως από εθελοντές και στοχεύουν στην λύση τοπικών προβλημάτων (π.χ. μεταφορά χωματερής) στηριζόμενες σε ιδίους χρηματικούς πόρους.
3. Το μέγεθος τους (οικονομικοί γίγαντες και μικρές τοπικές οργανώσεις με λίγα μέλη και πολύ εθελοντική εργασία) όπου η διάκριση μπορεί να γίνει σε τέσσερα μέρη:
- Μικρές κοινωνικά βασιζόμενες ομάδες. Αυτές στηρίζονται στην ατομική πρωτοβουλία και είναι συνήθως τοπικού-συνοικιακού επιπέδου. Τέτοιες είναι οι αθλητικές λέσχες, τα εκκλησιαστικά ιδρύματα σε επίπεδο ενοριακό κ.α.
  - Οργανώσεις περιφερειακές συνήθως με φιλανθρωπικούς σκοπούς. Αυτές χρηματοδοτούνται συνήθως από τον εκάστοτε δήμο ή την εκάστοτε νομαρχία καθώς και από μεγαλύτερες ΜΚΟ εθνικού επιπέδου που έχουν τον ίδιο σκοπό.

- Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις εθνικού επιπέδου οι οποίες έχουν αρκετά μεγάλα έσοδα και πολλές φορές χρηματοδοτούν τοπικές Οργανώσεις με αντίστοιχους σκοπούς.
  - Διεθνείς ΜΚΟ όπως η OXFAM και η CARE με μεγάλη και συνήθως παγκοσμίου επιπέδου επιχειρησιακή ικανότητα. Συχνά για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα συνεργάζονται με τοπικές και εθνικές οργανώσεις.
4. Τον τόπο δράσης (εθνικό, ευρωπαϊκό, παγκόσμιο επίπεδο). Έτσι από την μία πλευρά έχουμε την GREENPEACE η οποία μπορεί να δράσει οπουδήποτε στον κόσμο και την ενδιαφέρουν θέματα σε όλη την υδρόγειο, και από την άλλη πλευρά έχουμε ευρωπαϊκές ΜΚΟ που τους απασχολούν μόνο συγκεκριμένα θέματα όπως π. χ. οι εθνοκαθάρσεις στο ανατολικό Τιμόρ.
5. Τον γενικό προσανατολισμό και τους στόχους τους όπου μπορούμε να διακρίνουμε πολλά είδη ΜΚΟ, με κυριότερα τα εξής:
- Αυτά που διεκπεραιώνουν τον σκοπό τους χρηματοδοτώντας και κάνοντας δωρεές όπως το ίδρυμα FORD & ROCKEFELLER FOUNDATIONS.
  - Αυτά που στηρίζονται κυρίως στην παροχή υπηρεσιών με τα μέσα που τα ίδια διαθέτουν (π. χ. GREENPEACE)
  - Αυτά που στηρίζονται στην προσπάθεια τους να αφυπνίσουν και να κινητοποιήσουν την κοινή γνώμη (π. χ. Κοινωνικό φόρουμ).

2.6 Νομικό Πλαίσιο/Συνταγματική Κατοχύρωση ΜΚΟ

Οι σχέσεις μεταξύ ΜΚΟ – Κράτους είναι ελλειμματικές και συχνά προβληματικές. Κατά κύριο λόγο, εξαρτώνται και καθορίζονται από την ιδεολογία του κυβερνώντος κόμματος, το πλέγμα των νόμων, τα χαρακτηριστικά της δημόσιας διοίκησης, τη δύναμη των ΜΜΕ κλπ. και αυτό γιατί στην Ελλάδα ελλείπει μια ολοκληρωμένη θεσμοθετημένη πολιτική για τις ΜΚΟ. Το κράτος βρίσκεται, αυτή την περίοδο, σε μια διαδικασία να αναστρέψει την αρχικά αδιάφορη στάση του, απέναντι στις εθελοντικές, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Απτή ένδειξη του αυξανόμενου ενδιαφέροντος για την προώθηση του εθελοντισμού και των ΜΚΟ, από την πλευρά της κυβέρνησης, αποτελεί η σύσταση θέσης υφυπουργού για τον εθελοντισμό η οποία υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας, η δημιουργία Τμήματος Εθελοντισμού και Πιστοποίησης Φορέων, που υπάγεται στο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, καθώς και η ψήφιση δύο νόμων και μιας υπουργικής απόφασης με στόχο την οριοθέτηση, την καταγραφή και το συντονισμό της δράσης των εθελοντικών, ΜΚΟ, κυρίως στον τομέα της κοινωνικής φροντίδας και της διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας και βοήθειας (Ν. 2646/20.10.1998, άρθρο 12). Η θέση συστάθηκε το Μάιο του 2000, με στόχο να συντονίσει τις διάφορες δραστηριότητες των ολοένα αυξανόμενων εθελοντικών, μη κυβερνητικών οργανώσεων στην Ελλάδα, με εξαίρεση την προσέλκυση και την επιλογή εθελοντών για τους ΟΑ, η οποία παραμένει στην αρμοδιότητα της ΟΕΟΑ Αθήνα 2004.

Παρόλα αυτά, εξακολουθεί να εκκρεμεί εδώ και αρκετά χρόνια η ψήφιση ενός νόμου, ο οποίος θα ρυθμίζει συνολικά το πλαίσιο λειτουργίας, το εύρος των δραστηριοτήτων και τους όρους για κρατικές ή κοινοτικές επιχορηγήσεις των ΜΚΟ. Στην Ελλάδα, οι ΜΚΟ λειτουργούν με ποικίλες μορφές του αστικού δικαίου, ως σωματεία, ιδρύματα, ενώσεις προσώπων, ακόμη και ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, αλλά και ως εταιρείες κερδοσκοπικού ή μη χαρακτήρα (Μακρυδημήτρης Α, 2004, σελ. 76-78).

Η λειτουργία τους στηρίζεται συνταγματικά στο δικαίωμα του *συνεταιρίζεσθαι*, καθώς και στην αποχή του κράτους από το χώρο της συλλογικής δράσης και οργάνωσης. Ο χαρακτήρας, η έννοια και ο τρόπος λειτουργίας και συμμετοχής τους στο δημόσιο βίο, δεν έχει προσδιοριστεί ούτε νομικά, ούτε διοικητικά, αλλά διαμορφώνεται πολιτικά και

στην πράξη. Επιφανειακά, φαίνεται να σχηματίζονται προκειμένου να φέρουν σε πέρας λειτουργικούς σκοπούς (π.χ. από-ασυλοποίηση, διαχείριση εθνικών πάρκων, ναρκωτικά), και χρηματοδοτούνται συχνά από το κράτος, χωρίς να είναι κρατικές. Έτσι, συγκροτούν τον λεγόμενο «τρίτο χώρο», μεταξύ κρατικού και ιδιωτικού, και λειτουργούν με οικονομικά αλλά μη κερδοσκοπικά κριτήρια, φέρνοντας σε πέρας πολιτικές δράσεις. Όμως είναι προφανές ότι τέτοιου είδους λειτουργία, υπερβαίνει την κανονιστική εμβέλεια του άρθρου 12 Σ, όπου κατοχυρώνεται το αμυντικό ατομικό δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, και χαρακτηρίζει οργανώσεις που διαρρηγνύουν τα όρια μεταξύ ιδιωτικού και δημοσίου, υφαίνοντας μιας άλλης ποιότητας δημόσιο χώρο, λόγο και δράση, από ότι τα κρατικά όργανα (Παπαδοπούλου Λ, 2006, αναρτήθηκε στο <http://www.neosyntagma.gr/?p=111>).

Στην περίπτωση των ΜΚΟ, η ανάπτυξη των δημοσίων πολιτικών, μας οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι τόσο η ειδική θεσμική αναγνώριση, όσο και η ρύθμιση των κανόνων λειτουργίας, παρά το ρίσκο ελέγχου που μπορεί να επιφέρει είναι μάλλον προτιμητέα, από την αρρυθμιστή λειτουργία τους. Ο έλεγχος των ΜΚΟ είναι ίσως ο μόνος κίνδυνος που ελλοχεύει στη συνταγματική τους αναγνώριση, ειδικά αν προβλεφθούν δυνατότητες χρηματοδότησής τους. Και αυτό γιατί είναι προφανές, ότι η έννομη τάξη θέτει προϋποθέσεις, όπως η δημοκρατική λειτουργία, οι ανοικτές διαδικασίες, η εξυπηρέτηση συνταγματικών σκοπών, η διαφάνεια στη λειτουργία και στα οικονομικά προκειμένου να προχωρήσει σε παραχώρηση δημόσιας εξουσίας.

Η έννοια της ρύθμισης, είναι εγγενής σε οποιαδήποτε νομική πρόβλεψη, και είναι πιθανόν να δημιουργήσει ΜΚΟ διαφορετικών επιπέδων. Μόνον αν γίνει αποδεκτή η συνέπεια αυτή, ως το τίμημα για τη συνταγματική αναγνώριση της κοινωνίας των πολιτών ή αν, αντίθετα, θεωρήσουμε την ύπαρξη μηχανισμών πιστοποίησης (μητρώο, διαπίστευση, σύμβαση παραχώρησης, αξιολόγηση) ως απαραίτητα και εκ των ουκ άνευ στοιχεία κάθε ευνομούμενης Πολιτείας, μπορεί να γίνει αποδεκτή η πρόταση της συνταγματικής κατοχύρωσης.

Υπάρχουν ποικίλες απόψεις επιφανών συνταγματολόγων, σχετικά με τη συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνίας των πολιτών και κατ' επέκταση των ΜΚΟ. Ενδεικτικά, θα γίνει αναφορά στις εξής:

- η άποψη που επικρατεί, ώστε να θεσπιστεί ξεχωριστό άρθρο(Αλιβιζάτος),
- να γίνει προσθήκη στο Αρ..29, που συνιστά τη θεσμική εγγύηση ίδρυσης και λειτουργίας των πολιτικών κομμάτων (Τσάτσος, Ζώρας),
- προσθήκη ειδικής πρόβλεψης στο Αρ. 21, που προβλέπει την υποχρέωση του κράτους να μεριμνά για την υγεία των πολιτών, να προστατεύει την οικογένεια, το γάμο, τη μητρότητα, την παιδική ηλικία, τη νεότητα, τα γηρατειά και την αναπηρία και να φροντίζει για την απόκτηση κατοικίας (Τσακυράκης),
- προσθήκη στο Α .12 (Σωτηρέλης), όπου και η άποψη αυτή συγκεντρώνει και τα περισσότερα πλεονεκτήματα.

Κατά κοινή ομολογία πάντως, η κατοχύρωση της θέσης και του ρόλου των ΜΚΟ στο Σύνταγμα, θεωρείται σημαντική ρύθμιση η οποία θα μπορεί να προσφέρει θετικά αποτελέσματα: στην πολιτική αναγνώριση του ρόλου των ΜΚΟ, στη συσπείρωση οργανώσεων και την ανάδειξη της δυναμικής τους, στην αναγόρευση της κοινωνίας των πολιτών σε αυτοτελές προστατευόμενο δημόσιο αγαθό. Η συνταγματική ενίσχυση του σημαντικού και δυναμικού ρόλου των ΜΚΟ, μπορεί κάλλιστα να συμβάλλει: *στην ενίσχυση της συμμετοχικής δημοκρατίας, στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στην ανανέωση του πολιτικού συστήματος.*

2.7 Η πολιτική επιρροή των ΜΚΟ

Η ιδιαιτερότητα των ΜΚΟ όσον αφορά την πολιτική δεν μπορεί να εξεταστεί με παραδοσιακές μεθόδους προσέγγισης των πολιτικών δρώμενων. Στην πραγματικότητα οι ελληνικές ΜΚΟ, ούτως ή άλλως, αποτελούν πλέον «πολιτικά υποκείμενα» και συνδιαμορφώνουν τις εξελίξεις. Ο βαθμός πολιτικής επιρροής τους είναι δύσκολο να μετρηθεί και αυτό οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στις ιδιαιτερότητές τους. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι α) δεν επιδιώκουν συχνά το στοιχείο της μαζικότητας και σε ένα βαθμό

μπορεί να μην το χρειάζονται, β) δεν επιθυμούν να εκληφθεί ότι μετέχουν στο παραδοσιακό πολιτικό γίνεσθαι και δεν διεκδικούν την «εξουσία» δεδομένου ότι στόχος τους είναι η άσκηση επιρροής στην εξουσία και όχι η ίδια η εξουσία, γ) επικεντρώνονται σε ένα κυρίως θέμα και έτσι η επιρροή τους συχνά εξαρτάται από την ισχύ αντίρροπων δυνάμεων στο συγκεκριμένο αυτό θέμα.

Ανεξάρτητα όμως από αυτές τις παρατηρήσεις, η πολιτική σημασία των μη κρατικών υποκειμένων, είναι ήδη σημαντική και αυξάνει συνεχώς.

- Σημαντικός αριθμός νομοσχεδίων φτάνουν στο Κοινοβούλιο με πρόβλεψη ειδικών ρόλων για ΜΚΟ.
- Σε ένα μεγάλο αριθμό οργάνων κοινωνικής διαβούλευσης (υπουργείων, νομαρχιών, δήμων κ.λ.π), συμμετέχουν ήδη τέτοιες οργανώσεις.
- Ακόμα και μικρές ή καινούργιες ΜΚΟ, μέσω της δικτύωσής τους, διαθέτουν ενδιαφέρουσες απόψεις και σπάνια τεχνογνωσία για ειδικά θέματα στα οποία οι επίσημοι φορείς της πολιτείας υστερούν.
- Η επιρροή των ΜΚΟ στις τοπικές κοινωνίες ή στους τομείς που δραστηριοποιούνται είναι πολύ μεγάλη. Με τις καινούργιες μορφές δράσης τους -συχνά- κινητοποιούν περισσότερους πολίτες από ότι κόμματα και συνδικαλιστικοί φορείς.

Ιδιαίτερη σημασία έχουν αποκτήσει τα τελευταία χρόνια οι ΜΚΟ οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα της διεθνούς αναπτυξιακής βοήθειας. Η διευρυνόμενη ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης στα προβλήματα των αναπτυσσόμενων χωρών και η αύξηση της κοινοτικής χρηματοδοτικής ροής που διοχετεύεται στις χώρες αυτές μέσω των ΜΚΟ έχει αναβαθμίσει το ρόλο των οργανώσεων αυτών αλλά ταυτόχρονα έχει αναδείξει και τις αδυναμίες που υπάρχουν στον τομέα αυτό, ιδιαίτερα σε ζητήματα διαφάνειας. Φυσικά, οι αδυναμίες αυτές δεν αφορούν το σύνολο των ΜΚΟ ούτε το σύνολο της δράσης τους.

Στο σημείο αυτό οφείλουμε να κάνουμε μια διάκριση που αφορά τις αναπτυξιακές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Οι αναπτυξιακές ΜΚΟ που ασχολούνται με την παροχή βοήθειας στις φτωχότερες χώρες του πλανήτη διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

1. Οι ανθρωπιστικές ΜΚΟ βοηθούν πρόσφυγες που έχουν πληγεί από φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές. Αυτές οι οργανώσεις είναι και οι παλαιότερες. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι η ίδρυσή τους συνδέεται με κάποιο πόλεμο.

2. Οι αναπτυξιακές ΜΚΟ. Σύντομα οι ΜΚΟ διαπίστωσαν ότι η ανθρωπιστική βοήθεια δεν αρκεί. Η προσωρινή βοήθεια δεν μπορεί να προσφέρει βιώσιμες λύσεις στα προβλήματα των φτωχών. Αυτό που χρειάζεται είναι η ανάπτυξη. Έτσι, εμφανίστηκε μια δεύτερη γενιά αναπτυξιακών ΜΚΟ κυρίως από τη δεκαετία του '70 και μετά, οι οποίες εφαρμόζοντας διάφορα αναπτυξιακά προγράμματα επιχείρησαν να προσφέρουν μονιμότερες λύσεις στο πρόβλημα της φτώχειας.

3. Οι πολιτικοποιημένες ΜΚΟ. Τέλος, στη δεκαετία του '90 εμφανίστηκαν μια σειρά από πολιτικοποιημένες ΜΚΟ ή ομάδες ΜΚΟ που προώθησαν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για την αλλαγή των πολιτικών κυρίως των αναπτυγμένων κρατών σε μεγάλα διεθνή ζητήματα. Αυτές οι οργανώσεις θεωρούν ότι το ζήτημα της ανάπτυξης δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί χωρίς νέες παγκόσμιες πολιτικές για πολλά ζητήματα, όπως το χρέος των φτωχότερων κρατών, οι όροι του διεθνούς εμπορίου (fair trade campaign), οι αγροτικές επιδοτήσεις, η διαχείριση των φυσικών πόρων, η διαφθορά και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

2.7.1 Λειτουργικά Προβλήματα

Τα προβλήματα και οι δυσχέρειες στη λειτουργία των ΜΚΟ ποικίλουν και αφορούν τόσο σε λειτουργικά θέματα, όσο και σε θέματα πολιτικής αξιοπιστίας. Υπάρχουν προβλήματα που προκύπτουν κατά την εκτέλεση των αναπτυξιακών ανθρωπιστικών προγραμμάτων,

τα οποία είναι ανεξάρτητα από τα κίνητρα δράσης και τα οργανωτικά πλαίσια των ΜΚΟ. Από την άλλη, υπάρχουν και στοιχεία που περιορίζουν την αξιοπιστία τους και σχετίζονται άμεσα με τον αποπροσανατολισμό του έργου τους και την εξυπηρέτηση ιδιοτελών συμφερόντων. Λειτουργικά Προβλήματα:

A. Ασφάλεια των Αποστολών

Σε πολλές περιπτώσεις, οι υλικές και ανθρώπινες απώλειες των ΜΚΟ αποτελούν ένα σημαντικό πρόβλημα το οποίο συχνά δυσχεραίνει και αναστέλλει την υλοποίηση ανθρωπιστικών αποστολών. Εξαιτίας των οικονομικών συμφερόντων που συνεπάγεται η υλική βοήθεια, παρατηρείται έντονα το φαινόμενο της δολιοφθοράς, των κλοπών ή ακόμα και των απωλειών σε ανθρώπινες ζωές. Κατά τη διάρκεια, των εμφύλιων συρράξεων, τα μέλη των ΜΚΟ, παίζουν το ρόλο των ομήρων, ενώ η ανθρωπιστική βοήθεια αποτελεί το μήλο της έριδος για αντιμαχόμενες ομάδες, οι οποίες προσπαθούν να οικειοποιηθούν τα οφέλη.

B. Συντονισμός και έλεγχος των αποστολών

Οι ΜΚΟ, συνήθως δραστηριοποιούνται σε απομακρυσμένες περιοχές από τις χώρες που προέρχονται. Κατά συνέπεια, ο έλεγχος των αποστολών αποτελεί μια εξαιρετικά δύσκολη υπόθεση η οποία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εμπειρία και τη συνεργασία που αναπτύσσουν μεταξύ τους τα μέλη των αποστολών, όσο και από τη συνέπεια που επιδεικνύουν στο καθήκον τους. Η απόσταση συνιστά ένα σημαντικό πρόβλημα αξιοπιστίας καθώς οι υπεύθυνοι των αποστολών διαθέτουν πλήρη ευθύνη τόσο για την οικονομική διαχείριση όσο και για τη διάθεση της υλικής βοήθειας. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η εμπειρία και η κατάλληλη κατάρτιση των μελών των αποστολών αποτελεί την καλύτερη εγγύηση για την επιτυχία της όλης επιχείρησης.

Γ. Τροφοδοσία, Μεταφορές

Κατά τη διάρκεια έκρυθμων καταστάσεων, η τροφοδοσία των αποστολών και η μεταφορά της ανθρωπιστικής βοήθειας παρουσιάζουν μια σειρά προβλήματα, όπως καθυστερήσεις, υψηλό κόστος και ορισμένες φορές, ανυπέρβλητα γραφειοκρατικά

εμπόδια. Μόνο η συνεργασία με άλλους διεθνείς φορείς μπορεί να βοηθήσει στην αντιμετώπιση αυτών των δυσχερειών. Αξιοπιστία και Διαφάνεια:

Δ. Θεσμική Χρηματοδότηση / Διαφάνεια

Η αξιοπιστία σε σχέση με τα χρηματοδοτικά θέματα εξαρτάται από τους ίδιους τους ΜΚΟ, και ιδιαίτερα από την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων που κάνουν. Ωστόσο, το εν λόγω φαινόμενο αφορά και στη διαφάνεια των ίδιων των αποστολών και ειδικά τη διευκρίνιση των επιδιωκόμενων στόχων. Οι ΜΚΟ, σε σχέση πάντοτε με το μέγεθος τους, την εμπειρία και το ύψος των ιδίων πόρων τους, διαθέτουν και τους ανάλογους αμυντικούς μηχανισμούς για τη διασφάλιση της διαφάνειας του έργου τους. Παράλληλα, η ύπαρξη συγκεκριμένου και ενεργού νομοσχεδίου σχετικά με τη λειτουργία και την οργάνωση των ΜΚΟ, μπορεί να περιορίσει τη δυσπιστία των εκάστοτε δωρητών.

Ε Αυτοτέλεια / Έλεγχος

Η αυτοτέλεια σχετίζεται άμεσα με τα προηγούμενα. Επίκεντρο αποτελεί το πρόβλημα διάκρισης ανάμεσα στους ΜΚΟ, που έχουν δημιουργηθεί με βάση αναπτυξιακά ανθρωπιστικά κριτήρια, και σε εκείνους τους οργανισμούς που προωθούν συγκεκριμένα συμφέροντα, στα οποία οφείλουν την ύπαρξή τους και τη διαρκή χρηματοδότησή τους. Ένας επαρκής φορολογικός έλεγχος θα μπορούσε να συμβάλλει σημαντικά στη διάκριση μεταξύ των ΜΚΟ, καθώς και η εφαρμογή ενός νόμου για τις ΜΚΟ, θα επέλυε σημαντικά το πρόβλημα αναγνώρισης της αυτοτέλειάς τους.

2.8 Μ.Κ.Ο και πολιτισμός

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ολοένα και μεγαλύτερη σύνδεση του όρου της βιωσιμότητας με τον πολιτισμό. Παρόλο που αρχικά αναφερόταν αποκλειστικά στο περιβάλλον, σταδιακά επεκτάθηκε σε όλους τους τομείς και σήμερα δεν νοείται σε καμία περίπτωση βιωσιμότητα ενός τόπου, εάν αυτή δεν αναφέρεται τουλάχιστο στο τρίπτυχο: περιβάλλον, οικονομία, πολιτισμός (Μητούλα, 2006, σελ.131). Η πολιτισμική πολυμορφία και η δια-πολιτισμικότητα σε στενή σύνδεση με τη δια- συνοριακότητα και

τη δια-περιφερειακότητα και σε συνδυασμό με την επεξεργασία ενός αυτοδύναμου μοντέλου ανάπτυξης, το οποίο θα εμπεριέχει υποχρεωτικά και την πολιτισμική διάσταση, μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις ποιότητας, οργανικότητας, επικοινωνίας και κοινότητας που έχει ανάγκη σήμερα κάθε πραγματική αναγέννηση της κουλτούρας των τοπικών κοινωνιών (Φιοραβάντες, 2004, σελ.506).

Μια τοπική κοινωνία με ανεπτυγμένη πολιτισμική δραστηριότητα εμφανίζει σημαντικά πλεονεκτήματα και εφόδια στη διαδικασία της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης, καθώς η πολιτισμική δραστηριότητα διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην προσωπική ανάπτυξη των ατόμων όλων των ηλικιών και οδηγεί σε ενίσχυση των δεξιοτήτων, της αυτοπεποίθησης και της δημιουργικότητας. Ακόμη, η πολιτισμική δράση βελτιώνει το επίπεδο οργανωτικής ικανότητας των κοινωνιών, ενδυναμώνει τις τοπικές ομάδες και δημιουργεί ενεργούς και ευαίσθητοποιημένους πολίτες. Τα ευρήματα πολλών εμπειρικών μελετών για την εμπλοκή σε 28 πολιτισμικές δράσεις επιβεβαιώνουν το γεγονός ότι η πολιτισμική δραστηριότητα μπορεί να διαδραματίσει άμεσο ρόλο ζωτικής σημασίας στις στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης δημιουργώντας ένα ανοιχτό περιβάλλον συνεργασίας που επιτρέπει την επιτυχία των αναπτυξιακών πρωτοβουλιών (Matarasso, 1999, p.7).

Η πολιτισμική διάσταση σε τοπικό επίπεδο θεωρείται απαραίτητη συνιστώσα της ανάπτυξης, της δημιουργίας βιώσιμων κοινοτήτων και της τοπικής ζωτικότητας (Matarasso, 1999, p.4), καθώς σχετίζεται με αντικείμενα και μέσα, τα οποία ενημερώνουν, επιμορφώνουν, ευαίσθητοποιούν και κινητοποιούν τους τοπικούς πληθυσμούς. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως κοινότητα είναι πλουραλιστικά διαμορφωμένη, αφού απαρτίζεται από διάφορες υποομάδες επιμέρους ενδιαφερόντων και συμφερόντων, πολιτισμικο-κοινωνικής ή επαγγελματικής θέσης, δηλαδή χαρακτηρίζεται από κοινωνική ανομοιογένεια. Η πολιτική δράση μαζί με τους κανόνες, τους θεσμούς, τα πλαίσια και τους πόρους αποτελεί υπόθεση της τοπικής κοινωνίας, με πρωταρχικό μέλημα την ενεργοποίηση και συμμετοχή του πολίτη. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι επιφορτισμένη να φροντίσει την αναβάθμιση του μορφωτικού και γενικότερα του πολιτισμικού επιπέδου των πολιτών, καθώς αναγκαίος όρος για την πολιτισμική ανάπτυξη και την πνευματική

αναγέννηση θεωρείται η πολιτισμική αποκέντρωση. Είναι γεγονός ότι η λειτουργία του αποκεντρωτισμού παρεμποδίζεται περισσότερο όταν το πολιτισμικό επίπεδο των πολιτών είναι χαμηλό αφού δεν υπάρχει το ανθρώπινο δυναμικό για να υποστηρίξει τις εξελίξεις που η πρώτη επιφέρει.

Ο τομέας λοιπόν του πολιτισμού και της ανάπτυξης αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τομείς δράσης των ΜΚΟ. Οι Μ.Κ.Ο που δραστηριοποιούνται στο τομέα αυτό ασχολούνται με το σχεδιασμό και την εφαρμογή αναπτυξιακών προγραμμάτων, διαδικασία η οποία απαιτεί σε πρώτη φάση τη συνεργασία των ΜΚΟ με τους τοπικούς φορείς. Η κοινή γνώμη είναι στοιχείο κλειδί στην ισορροπία δυνάμεων μεταξύ ΜΚΟ και κυβερνήσεων και ως αποτέλεσμα, η αφύπνιση της κοινής γνώμης μπορεί να θεωρηθεί ότι προωθείται μια πιο ευνοϊκή αντίληψη για αυτές.

Παράλληλα, η διάχυση πληροφοριών σχετικά με τις δραστηριότητες των ΜΚΟ βοηθά τις τελευταίες να πείσουν για το σκοπό τους, να αναδείξουν τις αρχές τους και έτσι να αποκτήσουν την απαραίτητη χρηματοδότηση για τη συνέχιση της δράσης τους. Ειδικότερα, οι αναπτυξιακές ΜΚΟ χρειάζεται να οικοδομήσουν τις μελλοντικές δράσεις τους πάνω σε μια καλά ενημερωμένη κοινή γνώμη. Η δράση τους δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ως μια ενέργεια που θα εισβάλλει στη τοπική κοινωνία και θα της επιβάλλει εκ των άνω μια σειρά προγραμμάτων τα οποία είναι πολύ πιθανό να μη την αφορούν. Αντίθετα, πρέπει να υπάρχει συνεργασία από την αρχή με τις τοπικές αρχές, οι οποίες θα βοηθήσουν τις ΜΚΟ να αφουγκραστούν τα προβλήματα, τις ιδιαιτερότητες και τις πραγματικές ανάγκες της τοπικής κοινότητας και θα συνεργαστούν στην εφαρμογή των προγραμμάτων. Έτσι εξασφαλίζεται και η ενεργός συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού που θα συμμετάσχει ενεργά στην υλοποίηση των προγραμμάτων και δε θα παραμείνει παθητικός δέκτης.

Τα προγράμματα αυτά στοχεύουν στη βιώσιμη ανάπτυξη και προϋποθέτουν τη σωστή εκτίμηση των τοπικών κοινωνιών ώστε να είναι συμβατά με τις ανάγκες και τις συνθήκες που επικρατούν σε αυτή. Βασική παράμετρος είναι η κατάθεση προγραμμάτων που είναι υλοποιήσιμα, κοινωνικά και οικονομικά βιώσιμα και μπορούν να πραγματοποιηθούν

μέσα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο. Τα προγράμματα αφορούν πληθώρα πολιτιστικών θεμάτων όπως η εκπαίδευση και τεχνική κατάρτιση του πληθυσμού, πολιτιστικές εκδηλώσεις (τέχνες, βιβλίο, βιωματικά σεμινάρια, εκθέσεις), κ.α. Μπορούν ακόμα να σκοπεύουν στην ενδυνάμωση, την ενίσχυση και την ανανέωση τοπικών θεσμών. Να αναλαμβάνουν για παράδειγμα το χτίσιμο σχολείων ή άλλων κτηρίων ή έργα συντήρησης στα ήδη υπάρχοντα που είτε έχουν παραμεληθεί είτε έχουν υποστεί βλάβες από πολεμικές επιθέσεις ή φυσικά αίτια. Μπορούν επίσης να εγκαινιάζουν την εγκαθίδρυση νέων θεσμών, όπως για παράδειγμα ενός σύγχρονου και πλήρως εξοπλισμένου κέντρου νεότητας που θα λειτουργεί ως πόλος έλξης για τους νέους ανθρώπους της τοπικής κοινότητας, μέσω του οποίου θα μπορούν να έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο, να συζητούν μεταξύ τους και με ειδικούς για τα προβλήματα που τους απασχολούν και να προτείνουν τρόπους για την ανάπτυξη του τόπου τους.

Συνοπτικά λοιπόν, οι ΜΚΟ με θεματικό άξονα τον πολιτισμό, στοχεύουν είτε στον εκπολιτισμό εξωραϊσμό μιας συγκεκριμένης περιοχής είτε στην γενική πολιτισμική ανάπτυξη μίας κοινωνίας είτε τέλος στην προβολή μίας συγκεκριμένης κουλτούρας και στην προώθησή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Μ.Κ.Ο ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ

3.1 Σύμπραξη Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ΜΚΟ για τον εθελοντισμό και το περιβάλλον στο πλαίσιο «Καλλικράτης»

Στην Ελλάδα την περίοδο αυτήν έχει ξεκινήσει η διαδικασία της αυτοδιοικητικής μεταρρύθμισης στο πλαίσιο «Καλλικράτης» που εισάγει για πρώτη φορά θεσμούς κοινών δράσεων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με τις ΜΚΟ για τον εθελοντισμό και το περιβάλλον. Σε αυτό το πλαίσιο δημιουργούνται ευνοϊκές προϋποθέσεις για να δοκιμαστούν στην πράξη κοινές δράσεις Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ΜΚΟ για τις αποκαλούμενες κοινωνικές συμπράξεις σε τοπικό επίπεδο για την συμμετοχική δημοκρατία και την αειφόρο ανάπτυξη.

3.1.1 Το Σχέδιο

Το σχέδιο αφορά στη “μοντελοποίηση” με εγχειρίδιο και κανονισμούς για την συνεργασία των υπό ίδρυση γραφείων εθελοντισμού και περιβάλλοντος των Δήμων που προβλέπει το νομοσχέδιο “Καλλικράτης” με τις Οργανώσεις της Κοινωνίας Πολιτών. Αφορά την διοργάνωση επικοινωνιακών γεγονότων και την δημιουργία πακέτου καλών πρακτικών για την διαβούλευση σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ΜΚΟ. Επίσης αφορά την πολλαπλασιαστικότητα ενός σχεδίου καλών πρακτικών οριζόντιας συνεργασίας το οποίο έχει εφαρμοστεί με επιτυχία πιλοτικά, σε μικρή κλίμακα κυρίως, σε δράσεις ενημέρωσης και εκπαίδευσης από τις συμμετέχουσες στο πρόγραμμα οργανώσεις σε συνεργασία με φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Παράλληλα, το σχέδιο αποσκοπεί στην εξέλιξη ενός ολοκληρωμένου “μοντέλου περιβαλλοντικών εκθέσεων” και συμμετοχής των ενεργών πολιτών σε δράσεις για τις πράσινες πόλεις.

Στο πλαίσιο αυτό το άτυπο «Δίκτυο Σύμπραξης ΜΚΟ» που συγκροτείται από 120 οργανώσεις έχει ξεκινήσει διαβούλευση και συνεργασία για την συμμετοχή των ΜΚΟ στα γραφεία περιβάλλοντος και εθελοντισμού που οφείλει να ιδρύσει κάθε Δήμος, σύμφωνα με το πρόγραμμα της διοικητικής μεταρρύθμισης του σχεδίου “Καλλικράτης”.

Η συνεργασία αυτή αποβλέπει:

- Στην συγκρότηση κοινών επιτροπών σε κάθε Δήμο με τις ΜΚΟ
- Στην διαβούλευση και τον δημοκρατικό προγραμματισμό δράσεων για τον εθελοντισμό και το περιβάλλον.
- Στην προώθηση σε τοπικό επίπεδο των συμμετοχικών διαδικασιών και του εθελοντισμού για τον προσανατολισμό της τοπικής κοινωνίας στις πράσινες πολιτικές, την πράσινη επιχειρηματικότητα και την κοινωνική οικονομία.

Το σχέδιο εξασφαλίζει την οργανωμένη μελέτη και παρουσίαση σύγχρονων θεματικών για τον εθελοντισμό, το αστικό περιβάλλον, τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στη διαβούλευση και στη δια βίου μάθηση με συγκεκριμένα μετρήσιμα αποτελέσματα παρεμβάσεων. Το σχέδιο έχει γίνει θερμής υποδοχής από αρκετούς Δήμους στην Ελλάδα και για το σκοπό αυτό, έχουν ήδη υπογραφεί 17 μηνόνια συνεργασίας με Οργανώσεις της Κοινωνίας Πολιτών με στόχο την καθιέρωση της συμμετοχικής Δημοκρατίας σε τοπικό επίπεδο σε θέματα περιβάλλοντος και εθελοντισμού. Επιπλέον έχει γίνει συνείδηση ότι πέρα από τις νομοθετικές ρυθμίσεις χρειάζεται ένα ολοκληρωμένο σχέδιο συνεργασίας τόσο σε κεντρικό επίπεδο με την ένωση Δήμων και Κοινοτήτων (ΚΕΔΚΕ) όσο και σε τοπικό επίπεδο με τους Δήμους για την συγκρότηση του απαραίτητου κοινωνικού κεφαλαίου για να λειτουργήσει η προσδοκία της Συμμετοχικής Δημοκρατίας στην πράξη.

Έτσι, σε κεντρικό επίπεδο προτείνεται ένα γραφείο διασύνδεσης της ΚΕΔΚΕ με τις ΜΚΟ για τον συντονισμό της διαβούλευσης την πληροφόρηση για θέματα

περιβάλλοντος, πράσινης και κοινωνικής επιχειρηματικότητας, αλλά και συντονισμό δράσεων σε τοπικό επίπεδο προτείνεται μια μικτή επιτροπή συμπράξεων Τοπικής Αυτοδιοίκησης και εθελοντικών ομάδων που θα συντονίζεται από το γραφείο περιβάλλοντος και εθελοντισμού των Δήμων. Μεταξύ άλλων θα λειτουργήσει σχετικό Internet Portal για τη διαρκή πληροφόρηση των γραφείων εθελοντισμού και περιβάλλοντος και των Οργανώσεων της Κοινωνίας Πολιτών. Πρόκειται για ένα αειφόρο σχέδιο δράσης, το οποίο αφενός εξυπηρετεί τους περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και αναπτυξιακούς στόχους των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αφετέρου ικανοποιεί τους στόχους της επικοινωνιακής στρατηγικής τους.

Ένα από τα βασικά προβλήματα που έχουν να αντιμετωπιστούν είναι το κλίμα της αμοιβαίας καχυποψίας που υπάρχει μεταξύ Δήμων και ορισμένων ακτιβιστικών ΜΚΟ που έχουν ενοχλήσει τους Δήμους στο παρελθόν εξαιτίας των καταγγελιών που έχουν γίνει για περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα. Για να περάσουμε από το κλίμα καχυποψίας στη αμοιβαία εμπιστοσύνη χρειάζονται κοινές δράσεις, μεταξύ φορέων της ΤΑ και ΜΚΟ, όπως είναι τα διαδραστικά επικοινωνιακά τοπικά συνέδρια και γεγονότα (π.χ. εκθέσεις περιβάλλοντος). Επίσης θα πρέπει να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα με τα μητρώα και την πιστοποίηση των ΜΚΟ από την πολιτεία που είναι σε εκκρεμότητα και σε αυτό είναι η σημαντική η οργάνωση του γραφείου διασύνδεσης της ΚΕΔΚΕ. Τέλος το πρόγραμμα έχει να αντιμετωπίσει την αδράνεια που παρατηρείται όταν γίνεται μια νομοθετική μεταρρύθμιση στο πεδίο εφαρμογής μέχρι να κινητοποιηθούν οι εμπλεκόμενοι φορείς ώστε να εξασφαλιστεί η συμμετοχή των ενεργών πολιτών για την εφαρμογή στην πράξη των νομοθετικών ρυθμίσεων.

3.1.2 Περιγραφή των ομάδων-στόχων και των τελικών δικαιούχων.

Τα κοινωνικά δίκτυα και οι ΜΚΟ που θα συμμετέχουν τόσο στην ΚΕΔΚΕ σε περιφερειακό επίπεδο όσο και οι ΜΚΟ οι οποίες θα συμμετέχουν στις Τοπικές «Συμπράξεις» με τους Δήμους, είναι οι βασικοί συντελεστές του έργου. Ειδικότερα ομάδες στόχος και δικαιούχοι θα είναι:

- Τα Δημοτικά συμβούλια τα οποία θα επικυρώσουν τα μνημόνια συνεργασίας και τους κανονισμούς λειτουργίας των γραφείων εθελοντισμού των Δήμων.
- Οι κοινές επιτροπές Δήμων και ΜΚΟ που θα δημιουργηθούν σε κάθε Δήμο που θα προωθήσουν τελικά το συγκεκριμένο μοντέλο λειτουργίας των γραφείων εθελοντισμού και περιβάλλοντος.
- Οι συμμετέχοντες στα πακέτα διαβούλευσης, συνέδριο, ημερίδες και σεμινάρια, τα στελέχη ΜΚΟ και Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

3.1.3 Συνάφεια του Σχεδίου και των πρακτικών δυνατοτήτων

Όλοι οι εμπλεκόμενοι έχουν ανάγκη να αξιοποιήσουν την οριζόντια συνεργασία προκειμένου να αντιμετωπίσουν την πρόκληση να συμμετάσχουν επί της ουσίας στην συμμετοχική δημοκρατία σε τοπικό επίπεδο για τον εθελοντισμό και το περιβάλλον για να αντιμετωπίσουν τοπικά προβλήματα. Γιατί στο επίπεδο του εθελοντισμού και του περιβάλλοντος διαμορφώνεται με το σχέδιο το προαπαιτούμενο της κοινωνικής συναίνεσης, δημιουργώντας έτσι και τις προϋποθέσεις για την λειτουργία της συμμετοχικής Δημοκρατίας. Η συνάφεια συνιστάται στην ανάγκη της ΤΑ να εξασφαλίσει την συμμετοχή των ΜΚΟ σε προγράμματα δράσης που αφορούν την εθελοντική προσφορά. Συνιστάται επίσης, με την δυνατότητα συγκρότησης κοινωνικού κεφαλαίου σε τοπικό επίπεδο και δικτύωσης για την διάχυση της περιβαλλοντικής πληροφορίας και της συμμετοχής εθελοντών.

Η τοπική κοινωνία και Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι ελάχιστα πληροφορημένη για τα οφέλη των εναλλακτικών επιλογών που υπάρχουν για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη στο πλαίσιο της πράσινης και κοινωνικής οικονομίας. Το προτεινόμενο έργο έχει συνάφεια με τις περιοχές παρεμβάσεις καθώς δίνει έμφαση στην συνεργασία των Οργανώσεων της Κοινωνίας Πολιτών σε διακρατικό επίπεδο και την συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση για την προώθηση και υλοποίηση ευκαιριών που υπάρχουν για την πράσινη και πολιτιστική επιχειρηματικότητα ως εναλλακτική βιώσιμη λύση για την

αντιμετώπιση οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων. Επίσης δημιουργούνται οι συνθήκες για ένα διαρκή διάλογο και για την αμοιβαία πολιτιστική αναγνώριση μεταξύ των χωρών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα.

Η συνάφεια της πρότασης σχετικά με τις προτεραιότητες της πρότασης τεκμηριώνεται επίσης από το γεγονός, ότι αυτή εστιάζει στην αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης σε αστικές περιοχές και στην πράσινη ανάπτυξη. Βασικός στόχος είναι η αειφορία του περιβάλλοντος, με κύριο μήνυμα την “πράσινη ανάπτυξη για όλους” και την παράλληλη αντιμετώπιση της φτώχειας, αλλά και η ενεργοποίηση επαγγελματιών πράσινης επιχειρηματικότητας σε υποβαθμισμένες συνοικίες. Σε ότι αφορά την αναπτυξιακή πολιτική, προσφέρει ένα μοντέλο “καλών πρακτικών” το οποίο μπορεί να εφαρμοστεί από όλους τους Δήμους, που θέλουν να εντάξουν τις τοπικές κοινωνίες στη διαδικασία της “πράσινης ανάπτυξης για όλους”.

3.1.4 Αναμενόμενα αποτελέσματα

Ο γενικός στόχος του έργου είναι να προωθήσει την οριζόντια θεσμική συνεργασία των ΜΚΟ με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τα κοινωνικά δίκτυα με συμμετοχικές διαδικασίες για τον εθελοντισμό και το περιβάλλον. Ειδικότερα, το προτεινόμενο έργο επιδιώκει με τις δράσεις:

1. Να προσφέρει τη δυνατότητα και τα εργαλεία (θεσμικό πλαίσιο συνεργασίας και τεχνογνωσία) σε Οργανώσεις της Κοινωνίας Πολιτών να συμμετέχουν ενεργά για τον κοινό προγραμματισμό με την Τοπική Αυτοδιοίκηση για το αστικό περιβάλλον και αναπτυξιακά ζητήματα σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.
2. Να συμβάλλει στην καθιέρωση της Συμμετοχικής Δημοκρατίας στην διαβούλευση συνδυάζοντας την πράσινη ανάπτυξη με την κοινωνική οικονομία.
3. Τη μοντελοποίηση καλών πρακτικών για το περιβάλλον και τη δημιουργία εγχειριδίου για αυτό το σκοπό με διαδραστικά επικοινωνιακά γεγονότα.
- 4.- Τη δημιουργία κέντρου διασύνδεσης της ΚΕΔΚΕ με τις ΜΚΟ.
5. Τη δημιουργία κέντρου εθελοντισμού και περιβάλλοντος σε κάθε Δήμο.

6. Τη λειτουργία Internet Portal για την παρουσίαση των καλών πρακτικών στην εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών στο αστικό περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη.

Τα αποτελέσματα των δράσεων θα είναι:

1. Η δημιουργία και η παρουσίαση ενός λειτουργικού προτύπου θεσμικής οριζόντιας συνεργασίας μεταξύ της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Οργανώσεων της Κοινωνίας Πολιτών.
2. Η κατάθεση τελικών προτάσεων - σχεδίων δράσης όπου θα ετοιμαστούν ένα εγχειρίδιο εφαρμογής ένας κανονισμός λειτουργίας και ετοιμασία μνημονίων συνεργασίας για την λειτουργία των γραφείων εθελοντισμού και περιβάλλοντος, τα οποία θα υποβληθούν προς εφαρμογή από το δήμο Αγίας Παρασκευής σε συνεργασία με τις Οργανώσεις της Κοινωνίας Πολιτών.
3. Η διάδοση τεχνογνωσίας για την πράσινη ανάπτυξη και την κοινωνική οικονομία μέσω του Internet Portal, των δημοσιεύσεων και των εκδηλώσεων.
4. Η εκπαίδευση των στελεχών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Οργανώσεων της Κοινωνίας Πολιτών στις θεματικές του περιβάλλοντος, εθελοντισμού, κοινωνικής οικονομίας, στην διαχείριση έργων και στη μεθοδολογία των συμπράξεων.
5. Η μεταφορά τεχνογνωσίας για την αειφόρο οικονομική ανάπτυξη, η κινητοποίηση του κοινωνικού κεφαλαίου, η βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και η αναβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης και του συστήματος υγείας.

3.2 Οι προτεινόμενες δράσεις

Οι προτεινόμενες δράσεις του έργου ομαδοποιούνται σε 5 Πακέτα Εργασίας με τα αντίστοιχα παραδοτέα. Συνοπτικά τα πακέτα εργασίας είναι:

A. Δημιουργία μοντέλου λειτουργίας και μνημονίων συνεργασίας των γραφείων εθελοντισμού και περιβάλλοντος των Δήμων.

Οι ενέργειες και τα παραδοτέα του πακέτου εργασίας θα είναι:

1. Η δημιουργία ενός μοντέλου περιβαλλοντικών και αναπτυξιακών δράσεων σε επίπεδο Δήμου με τη συμβολή των εθελοντικών οργανώσεων για συγκεκριμένες παρεμβάσεις σε κάθε θεματική, όπως για την εξοικονόμηση ενέργειας, τα βιοκλιματικά κτίρια, την ανακύκλωση, το αστικό πράσινο, τις πράσινες στέγες, την πράσινη αυτοκίνηση και γενικότερα την αειφορία.
2. Η ετοιμασία εγχειριδίου λειτουργίας και κανονισμού των γραφείων εθελοντισμού και περιβάλλοντος των Δήμων.
3. Η έκδοση έκθεσης συμπερασμάτων και των αποτελεσμάτων από τις παραπάνω ενέργειες και ανατροφοδότηση όλων των εμπλεκόμενων σε αυτή την διαδικασία και των ομάδων στόχων,
4. Τη δημιουργία κέντρου διασύνδεσης της ΚΕΔΚΕ με τις ΜΚΟ.
5. Τη δημιουργία γραφείου περιβάλλοντος και εθελοντισμού στον Δήμο Αγίας Παρασκευής.

B. Πακέτο διαβούλευσης με συνέδριο και ημερίδες σε τοπικό επίπεδο και ανοιχτή διαβούλευση στο διαδίκτυο.

Οι ενέργειες και τα παραδοτέα του πακέτου εργασίας θα είναι:

1. Η διοργάνωση συνέδριο για την παρουσίαση του προγράμματος και των αποτελεσμάτων και έκδοση των πρακτικών του συνεδρίου.
2. Η διοργάνωση εκθέσεων περιβάλλοντος και αναπτυξιακών πρωτοβουλιών πράσινης και κοινωνικής επιχειρηματικότητας.
3. Η διοργάνωση ημερίδων για την παρουσίαση του προγράμματος και των αποτελεσμάτων.
4. Η διοργάνωση ανοιχτών διαβουλεύσεων με διαδικασίες συμμετοχικής δημοκρατίας για τις καλές πρακτικές και την εφαρμογή πολιτικών για το περιβάλλον, τον εθελοντισμό και την αειφόρο ανάπτυξη.

Γ. Διοργάνωση σεμιναρίων και ανάπτυξη ηλεκτρονικών υπηρεσιών εκπαίδευσης

Αναλυτικά οι ενέργειες για κάθε πακέτο εργασίας έχει ως εξής:

Οι ενέργειες και τα παραδοτέα της δράσης θα είναι:

1. Η προετοιμασία του εκπαιδευτικού υλικού για τους εκπαιδευτές και τους καταρτιζόμενους για την πράσινη ανάπτυξη και την κοινωνική οικονομία, τον εθελοντισμό, την διαχείριση έργων και την μεθοδολογία των συμπράξεων.
2. Η διεξαγωγή σεμιναρίων με τη συμμετοχή στελεχών από τις Οργανώσεις της Κοινωνίας Πολιτών και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
3. Η ανάπτυξη υπηρεσιών ηλεκτρονικής εκπαίδευσης και ετοιμασία εκπαιδευτικού υλικού.

Δ. Δημιουργία μοντέλου λειτουργίας και μνημονίων συνεργασίας των γραφείων εθελοντισμού και περιβάλλοντος των Δήμων.

Η αποτελεσματικότητα των ενεργειών προκύπτει από την πρακτικότητα και την εκλαϊκευμένη διάδοση της γνώσης προς τις ομάδες-στόχο διασφαλίζοντας, ότι η χρήση των πόρων του προγράμματος γίνεται αποδοτικά και αποτελεσματικά.

3.2 Η αειφορία (βιωσιμότητα – διαρκή αποτελέσματα) της δράσης

Ο κίνδυνος της βιωσιμότητας του έργου σε ότι αφορά τα διαρκή αποτελέσματα είναι:

- Το θεσμικό έλλειμμα και η έλλειψη της κουλτούρας συνεργασίας που υπάρχει και πρέπει να αντιμετωπιστεί μεταξύ της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ΜΚΟ. Η στρατηγική για να μετριαστεί ο κίνδυνος θα είναι η αποδοχή ενός κοινά και αποδεκτό πλαίσιο επικοινωνίας μεταξύ των ΤΑ και ΜΚΟ.
- Ο κίνδυνος σχετικά με την επίτευξη των προσδοκώμενων ποσοτικοποιημένη αποτελεσμάτων του έργου. Η στρατηγική για να μετριαστεί ο κίνδυνος θα είναι οι μετρήσιμοι δείκτες και η ρεαλιστικοί στοχοθέτηση.

Ο συστημικός κίνδυνος που αφορά στον κίνδυνο για την συμμετοχή και τη μη αποδοχή ή με αργούς ρυθμούς αποδοχή των καλών πρακτικών, που προτείνονται από το σχέδιο για την πράσινη ανάπτυξη και την κοινωνική οικονομία από τις Οργανώσεις της Κοινωνίας Πολιτών και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, καθώς και η αμοιβαία καχυποψία που υπάρχει μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών. Η στρατηγική για να μετριαστεί ο κίνδυνος θα είναι η ιδιαίτερα καινοτομική προσέγγιση των ομάδων στόχου στην αειφόρο ανάπτυξη συνδυάζοντας δράσεις ενημέρωσης, εκπαίδευσης και επίδειξης. Η ποιότητα των αποτελεσμάτων η οποία απαιτεί σύνδεση της ολικής ποιότητας των συμβαλλόμενων μερών για να υπάρξει προστιθέμενη αξία η οποία θα αποτελέσει δυναμικό στοιχείο για την βιωσιμότητα του έργου.

Η διασφάλιση της βιωσιμότητας του σχεδίου θα επιτευχθεί με την δημιουργία θεσμικών εργαλείων συμπράξεων σε τοπικό επίπεδο μεταξύ ΜΚΟ και ΤΑ. Τέτοια εργαλεία είναι:

- Η συγκρότηση των προτεινόμενων επιτροπών στην Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων,
- Η υπογραφή μνημονίων συνεργασίας τόσο με τον κρατικό οργανισμό εθελοντισμού “Έργο Πολιτών” όσο και με το δίκτυο Σύμπραξης ΜΚΟ.

Περαιτέρω ανάλογες θεσμικές πράξεις πρέπει να γίνουν και σε τοπικό επίπεδο με την συγκρότηση κοινών επιτροπών τοπικής αυτοδιοίκησης και ΜΚΟ με:

- Την διατύπωση ετήσιων σχεδίων δράσης
- Με τον πρότυπο κανονισμό λειτουργίας των γραφείων εθελοντισμού και περιβάλλοντος.
- Με εξειδικευμένα μοντέλα παρέμβασης των κοινών επιτροπών συμμετοχής για το αστικό και φυσικό περιβάλλον
- Με την δημιουργία κέντρων περιβαλλοντικής πληροφόρησης
- Με την δημιουργία εγχειριδίων καλών πρακτικών
- Με την εξασφάλιση ενός μικρού ετήσιου προϋπολογισμού για την λειτουργία του γραφείου διασύνδεσης της ΚΕΔΚΕ.

Η σύμπραξη Οργανώσεων της Κοινωνίας Πολιτών και τοπικής αυτοδιοίκησης είναι σε θέση να εξασφαλίσει για το σχέδιο αυτό διευρυμένη συναίνεση και συμμετοχή, καθώς και τη λειτουργία εξειδικευμένου Internet Portal, που θα προβάλλει το περιεχόμενο της οριζοντίου συνεργασίας. Επίσης, έχει εξασφαλίσει από το Δήμο Αγίας Παρασκευής την υλική υποδομή για τη λειτουργία κέντρου περιβάλλοντος και εθελοντισμού. Το σημαντικότερο επίσης είναι το ενδιαφέρον, που έχει εκδηλωθεί από την Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων της Ελλάδας (ΚΕΔΚΕ) για να υιοθετήσει το πιλοτικό σχέδιο και να το αξιοποιήσει στο μέλλον.

3.3 Βασικές προϋποθέσεις

Βασικές προϋποθέσεις για την υλοποίηση του Επιχειρησιακού Σχεδίου είναι:

- Τα μνημόνια συνεργασίας που έχει αναπτύξει η Σύμπραξη Μ.Κ.Ο. να υπογραφούν από την ΚΕΔΚΕ, το υπουργείο Περιβάλλοντος, υπουργείο Υγείας, γενική γραμματεία Νέας Γενιάς, υπουργείο Παιδείας, υπουργείο Εσωτερικών και Δημόσιας Διοίκησης και υπουργείο Πολιτισμού όπως έχει γίνει ήδη στην πράξη από 27 Δήμους σήμερα.

Τα παραδοτέα του Επιχειρησιακού Σχεδίου θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις καλές πρακτικές που ακολουθούνται από το κράτος, την αγορά και την Ευρωπαϊκή Ένωση (π.χ. καλές πρακτικές της διαχείρισης των εθελοντών, καλές πρακτικές για τις πράσινες πόλεις). (Σχέδιο Σύμπραξης Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ΜΚΟ για τον εθελοντισμό και το περιβάλλον στο πλαίσιο «Καλλικράτης, αναρτήθηκε στο <http://www.qualitynet.gr>)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΜΚΟ «ΔΙΑΖΩΜΑ»

4.1 Το Σωματείο «Διάζωμα»

Το Σωματείο «Διάζωμα» είναι ένα μη κερδοσκοπικό Σωματείο το οποίο ιδρύθηκε από τον κ. Σταύρο Μπένο τον Ιούλιο του 2008 και επίκεντρο του ενδιαφέροντός του είναι η διατήρηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, η ανάδειξη των αρχαίων θεάτρων, η εξεύρεση πόρων και η ένταξή τους στην καθημερινότητά μας. Η δράση του Σωματείου βασίζεται στην εθελοντική εργασία και προσφορά των μελών του, καθώς και στη συνεργασία άλλων πολιτών. Η έδρα του Σωματείου βρίσκεται στην Αθήνα στην οδό Μπουμπουλίνας 30. Τα όργανα διοίκησης νομίμως συνεδριάζουν και νομίμως αποφασίζουν και εκτός έδρας ενώ το Σωματείο μπορεί να συγκροτεί Παραρτήματα, Γραφεία και Τεχνικές, Εκπαιδευτικές, Ερευνητικές ή άλλες μονάδες υποστήριξης ή διάδοσης ή ενίσχυσης του έργου του, ή να ορίζει εκπροσώπους του σε πόλεις, κωμοπόλεις ή τοποθεσίες της Ελλάδος ή του εξωτερικού για την εξυπηρέτηση των σκοπών του.

Το Σωματείο λειτουργεί με διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και διέπεται μόνον από τις διατάξεις του Καταστατικού του και της κείμενης Νομοθεσίας ενώ μπορεί να συνεργάζεται ή να εγγράφεται μέλος σε άλλες ενώσεις, συνδέσμους, ομοσπονδίες, οργανώσεις, εθνικούς ή διεθνείς οργανισμούς με ίδιους ή παρεμφερείς σκοπούς. Επίσης, μπορεί να δημιουργήσει ή να συμβάλλει στη δημιουργία άλλων μη κυβερνητικών φορέων (μη κερδοσκοπική εταιρεία, σωματείο, ίδρυμα, μη κυβερνητική οργάνωση, κ.λ.π.) εφόσον, με την ίδρυσή τους ή με την συμμετοχή του σε αυτούς, εξυπηρετούνται οι ευρύτεροι στόχοι του. Ο αριθμός των μελών του Σωματείου είναι απεριόριστος ενώ εξακολουθεί να υπάρχει εφόσον τα τακτικά μέλη του δεν είναι λιγότερα από είκοσι (Αναρτήθηκε στο http://www.diazoma.gr/gr/Page_01-01.asp).

4.2 Σκοπός και μέσα υλοποίησης

Οι βασικοί σκοποί του «Διαζώματος» είναι οι παρακάτω:

1. Η συμβολή στην προστασία και την ανάδειξη των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης (θεάτρων, ωδείων, σταδίων, αμφιθεάτρων), καθώς και στη διάδοση των αξιών της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη και την προβολή της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας.
2. Η ευαισθητοποίηση και υποστήριξη μέσω δικτύου πολιτών όλων των φορέων που σχετίζονται με την αποκατάσταση, την ανάδειξη και, όπου κρίνεται αρμοδίως επιτρεπτό, τη χρήση των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης, των σημαντικών αυτών μνημείων του αρχαίου κόσμου, πολλά από τα οποία εξακολουθούν να υπηρετούν το σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκαν.
3. Η υποστήριξη της καταγραφής και της τεκμηρίωσης των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης με στόχο την αξιοποίησή τους ως πηγών γνώσης για την αρχαιολογική επιστήμη και την εξέλιξη της τέχνης του θεάτρου.
4. Η παρουσίαση και προβολή στο ευρύ κοινό των στοιχείων που αφορούν στην έρευνα, την προστασία και τη διαχείριση των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης με στόχο την αναγνώριση της αξίας τους και ως χώρων καλλιτεχνικής έκφρασης και δημιουργίας από την αρχαιότητα ως σήμερα, όπου αρχαιότητα και σύγχρονος πολιτισμός μπορούν να συμβιώνουν σε μία αρμονική συνέχεια χώρου και χρόνου.
5. Ο σεβασμός στο βαθμό διατήρησης της αυθεντικότητας των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης με την εξασφάλιση όλων των συνθηκών προστασίας τους κατά τη σύγχρονη χρήση τους.

Για την επίτευξη των παραπάνω σκοπών, το Σωματείο ΔΙΑΖΩΜΑ επιδιώκει:

1. Τη διαμόρφωση κινήματος πολιτών με αίτημα την αποκατάσταση, ανάδειξη και αξιοποίηση των αρχαίων θεάτρων και γενικότερα των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης μαζί με τον περιβάλλοντα χώρο που αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα τους.
2. Τη συνεργασία και ενότητα στη δράση των αρμόδιων Υπουργείων (Πολιτισμού, Παιδείας, Τουρισμού, Ανάπτυξης, κ.ά.), των Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, των ιδιωτικών επιχειρήσεων, των ανεξάρτητων οργανισμών, ιδρυμάτων και σωματείων και των φυσικών προσώπων που ενδιαφέρονται για την αρχαιολογική, αρχιτεκτονική, φιλολογική, ιστορική, γεωγραφική, τεχνολογική και καλλιτεχνική έρευνα και διαχείριση των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης.
3. Την ενθάρρυνση και την υποστήριξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τη δημιουργία «Δικτύου Πόλεων Αρχαίων Θεάτρων».
4. Τη διεθνή συνεργασία μεταξύ των φορέων και των προσώπων, που δραστηριοποιούνται σε συναφή πεδία.
5. Τη διοργάνωση εκδηλώσεων στους οριζόμενους από την Αρχαιολογική Υπηρεσία αρχαίους χώρους θέασης και ακρόασης.
6. Τη διοργάνωση σεμιναρίων, εκθέσεων και λοιπών εκδηλώσεων, την παραγωγή ενημερωτικών και άλλων εκδόσεων, σε έντυπη και ψηφιακή μορφή με στόχο την ευαισθητοποίηση των πολιτών και την υποστήριξη του έργου του Σωματείου.
7. Την αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογικών εξελίξεων και του Διαδικτύου για τη δημιουργία ψηφιοποιημένου υλικού που αφορά στους αρχαίους χώρους θέασης και ακρόασης, και την διαχείριση του υλικού αυτού. Οι παραπάνω ενέργειες αποβλέπουν στη διατήρηση-διάσωση πολύτιμων αρχιτεκτονικών και λοιπών στοιχείων, στην ανάδειξη και προβολή στο ευρύ κοινό των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης, στην ενημέρωση και υποστήριξη επιστημόνων-ερευνητών, καθώς και στην ανάπτυξη ειδικών εφαρμογών που θα ενισχύουν την εκπαίδευση και την προσέλκυση

επισκεπτών στους ίδιους τους χώρους, όπως τρισδιάστατες εικονικές ανακατασκευές αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης.

Το ψηφιακό αυτό απόθεμα θα αποτελεί ταυτόχρονα ένα διαρκές «παρατηρητήριο» για την εξέλιξη όλων των προγραμμάτων των συναφών με την προστασία και ανάδειξη των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης.

8. Την αρωγή στη χρηματοδότηση των αναγκαίων ερευνών, μελετών και δράσεων για την αποκατάσταση, ανάδειξη και αξιοποίηση των αρχαίων θεάτρων και γενικότερα των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης με συστηματική αναζήτηση πόρων, τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό χώρο, και με παράλληλη ευαισθητοποίηση και προσέλκυση χορηγών. Το Σωματείο «ΔΙΑΖΩΜΑ» θα διασφαλίζει ότι τα κονδύλια που θα προσφέρονται από τους χορηγούς, θα επενδύονται εξ ολοκλήρου στο συγκεκριμένο σκοπό για τον οποίο χορηγήθηκαν.
9. Την ανάληψη πρωτοβουλιών για τη δημιουργία ή τη διεύρυνση, μέσω κατάλληλων νομικών μορφών, συμπράξεων, κοινοπραξιών ή άλλων φορέων, που αναλαμβάνουν τη μελέτη, την εκτέλεση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση έργων ή δράσεων, που συνδέονται με τους σκοπούς του Σωματείου. Με αυτό τον τρόπο συμβάλλει στην ανάπτυξη συνεργειών ανάμεσα στις αρμόδιες υπηρεσίες του Κράτους, φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα, Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Νομικά Πρόσωπα Δημόσιου ή Ιδιωτικού δικαίου και φορείς της Κοινωνίας των Πολιτών. Το Σωματείο μπορεί να συμμετέχει ενεργά στους ανωτέρω φορείς και να συμβάλλει στην υλοποίηση των έργων και των δράσεων με την τεχνογνωσία και τα μέσα που διαθέτει.
10. Την ενθάρρυνση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την υιοθέτηση του θεσμού του «πολιτιστικού τέλους» και την ανάληψη δράσεων που συγκλίνουν προς αυτές του «Δικτύου Πόλεων Αρχαίων Θεάτρων».
11. Η αναφορά των ανωτέρω μέσων είναι ενδεικτική. Με απόφαση του Δ.Σ. είναι δυνατόν να ορίζονται και άλλες μορφές δράσης για την υλοποίηση των σκοπών του Σωματείου (Αναρτήθηκε στο http://www.diazoma.gr/gr/Page_01-01.asp).

4.3 Χρηματοδότηση

Το «Διάζωμα» χρηματοδοτείται μέσω των ακόλουθων πόρων:

- Το δικαίωμα εγγραφής, οι συνδρομές ή οι έκτακτες εισφορές των μελών.
- Τα έσοδα από τη διοργάνωση εκδηλώσεων ή από ενέργειες ευαισθητοποίησης του κοινού, έκδοση – διάθεση εντύπων, οπτικοακουστικού υλικού, κ.λ.π.
- Επιχορηγήσεις από ελληνικούς ή διεθνείς θεσμικούς φορείς.
- Δωρεές, οι κληρονομίες, οι κληροδοσίες, καθώς και κάθε άλλη νόμιμη είσπραξη.
- Τα έσοδα από την εκμετάλλευση της περιουσίας του.
- Χορηγίες, με τη γνωστή μορφή τους, αλλά και με την παράλληλη ανάπτυξη του θεσμού της λαϊκής χορηγίας (Αναρτήθηκε στο http://www.diazoma.gr/gr/Page_01-01.asp).

4.4 Τα μέλη

Τα μέλη του Σωματείου διακρίνονται σε τακτικά, αρωγά, επίτιμα και ευεργέτες.

Τακτικά μέλη

Τακτικό μέλος μπορεί να γίνει κάθε φυσικό πρόσωπο άνω των 18 ετών, εφόσον υποβάλει ενυπόγραφη αίτηση προς το Δ. Σ., στην οποία καταχωρούνται τα στοιχεία του, δηλαδή ονοματεπώνυμο, πατρώνυμο, τόπος γεννήσεως, διεύθυνση κατοικίας του καθώς και δήλωση ότι:

- Αποδέχεται ανεπιφύλακτα το παρόν καταστατικό, τυχόν εσωτερικό κανονισμό, και τις νόμιμες αποφάσεις του Δ. Σ. και της Γ. Σ.
- Δεν εμπίπτει σε κανένα από τα κωλύματα του άρθρου 11 του παρόντος καταστατικού.
- Η ιδιότητα του τακτικού μέλους αποκτάται μετά από έγκριση του Διοικητικού Συμβουλίου που αποφασίζει για την αίτηση του ενδιαφερομένου, το αργότερο εντός δύο μηνών από την υποβολή της.
- Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι έχουν μόνο τα τακτικά μέλη, εφόσον έχουν εκπληρώσει τις οικονομικές υποχρεώσεις τους προς το Σωματείο.

Μετά την έγκριση της αίτησης, το νέο μέλος καταβάλλει το δικαίωμα εγγραφής του. Τακτικά μέλη μπορούν να γίνουν και Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου που θα εκπροσωπούνται από φυσικό πρόσωπο, οριζόμενο από τα ίδια. Τα Ν. Π. πρέπει να υποβάλουν σχετική αίτηση με την ακριβή επωνυμία τους, διεύθυνση και Α.Φ.Μ. Τακτικά Μέλη θεωρούνται και τα Ιδρυτικά Μέλη του Σωματείου.

Αρωγά μέλη

Αρωγά μέλη γίνονται με απόφαση του Δ. Σ., μετά από σχετική αίτηση, όσοι πολίτες επιθυμούν να συνδράμουν με κάθε τρόπο στην υλοποίηση των σκοπών του Σωματείου, δηλαδή:

- Με προσφορά εθελοντικής εργασίας.
- Με παροχή οικονομικής ενίσχυσης.
- Με δραστηριοποίηση στο επίπεδο δημοσίων σχέσεων, κ.λ.π.

Τα αρωγά μέλη δεν έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι, ούτε την υποχρέωση να καταβάλλουν ετήσια συνδρομή στο Σωματείο.

Επίτιμα μέλη

Επίτιμα μέλη γίνονται, μετά από απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου, πρόσωπα που συνέβαλαν με εξαιρετικό τρόπο στην προώθηση των σκοπών του Σωματείου. Επίτιμα μέλη μπορούν να γίνουν, εκτός από τα φυσικά πρόσωπα, και Οργανώσεις, μη Κερδοσκοπικές Εταιρείες, Ενώσεις Προσώπων και Επιτροπές, ΝΠΙΔ και ΝΠΔΔ, φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Τα επίτιμα μέλη απαλλάσσονται από την υποχρέωση της ετήσιας συνδρομής προς το Σωματείο.

Μέλη ευεργέτες

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Σωματείου μπορεί να απονέμει την διάκριση του «μέλους-ευεργέτη» σε πρόσωπα φυσικά και νομικά, που ενίσχυσαν με εξαιρετικό τρόπο το Σωματείο. Η τιμητική αυτή διάκριση μπορεί να απονεμηθεί και σε Οργανώσεις, Εταιρείες, Ενώσεις Προσώπων και Επιτροπές, ΝΠΙΔ και ΝΠΔΔ, φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (Αναρτήθηκε στο http://www.diazoma.gr/gr/Page_01-01.asp).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΕΡΕΥΝΑ

5.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα αυτή αποσκοπεί στην διερεύνηση στοιχείων προκειμένου να γίνει γνωστή η άποψη των μελών της ΜΚΟ “ΔΙΑΖΩΜΑ” για την μέχρι τώρα λειτουργία του.

Η έρευνα διεξήχθη από το Νοέμβριο '11 έως τον Φεβρουάριο '12 και έλαβαν μέρος 50 μέλη της παραπάνω μη κυβερνητικής οργάνωσης.

Ως μέσω συλλογής των στοιχείων επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο. Συγκεκριμένα αποτελείται από 10 ερωτήσεις στις οποίες καλούνται να απαντήσουν οι ερωτηθέντες. Αρχικά μοιράστηκαν τα ερωτηματολόγια στην Αθήνα όπου εδρεύει η ΜΚΟ “ΔΙΑΖΩΜΑ”. Σε συνεργασία με τα μέλη, εφόσον συμπλήρωναν τα ερωτηματολόγια, ορισμένα στάλθηκαν μέσω ταχυδρομείο ενώ τα υπόλοιπα σε ηλεκτρονική μορφή με email.

Για την επεξεργασία και την ανάλυση των στοιχείων που συλλέχθηκαν χρησιμοποιήθηκε η εφαρμογή Microsoft Office Excel '07. Στην συνέχεια ακολούθησε η διαδικασία εξαγωγής των συμπερασμάτων ενώ για την παρουσίαση αυτών χρησιμοποιήθηκαν πίνακες και γραφήματα.

Παρακάτω παρουσιάζεται το ερωτηματολόγιο.

1. Φύλλο

Άνδρας

Γυναίκα

2. Ηλικία

18-25

26-30

31-35

36-40

41-45

46- Άνω

3. Μορφωτικό Επίπεδο

- Απόφοιτος Λυκείου
- Απόφοιτος ΙΕΚ
- Απόφοιτος ΑΕΙ
- Απόφοιτος ΤΕΙ
- Κάτοχος Μεταπτυχιακού / Διδακτορικού

4. Είστε ικανοποιημένοι από την συμμετοχή σας στο “ΔΙΑΖΩΜΑ”;

- Αρκετά
- Πολύ
- Καθόλου

5. Οι δραστηριότητες της συγκεκριμένης ΜΚΟ μειώθηκαν ή αυξήθηκαν κατά την διάρκεια της λειτουργίας της;

- Μειώθηκαν
- Αυξήθηκαν

5.1 Λόγω...

.....

.....

.....

6. Υπάρχει συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση σύμφωνα με το πρόγραμμα “Καλλικράτης”;

- Εκδηλώσεις
- Επιδότησεις
- Κοινές Δράσεις
- Άλλη συνεργασία

7. Εκτιμάτε ότι οι δραστηριότητες – εκδηλώσεις που διοργανώνει το “ΔΙΑΖΩΜΑ” βοηθούν στην πολιτιστική ανάπτυξη;

- Ναι
- Όχι

8. Κατά πόσο έχουν εν δράσεις που συμβάλλουν στην πολιτιστική ανάπτυξη μέσω των ευρωπαϊκών προγραμμάτων ή κοινοτικών πρωτοβουλιών;

- Πάρα πολύ
- Αρκετά

Λίγο

Καθόλου

9. Από τις εκδηλώσεις που διοργανώνονται ποια θεωρείτε εσείς πιο σημαντική;

Αρχαιολογικές

Πολιτιστικές

Εναισθητοποίησης

10. Τι προτείνετε εσείς για την περαιτέρω δραστηριοποίηση της ΜΚΟ “ΔΙΑΖΩΜΑ”;

Τη διοργάνωση εκδηλώσεων στους αρχαίους χώρους θέασης και ακρόασης

Περισσότερη ανάδειξη των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης

Εναισθητοποίηση και υποστήριξη μέσω δικτύου των πολιτών

Συνεργασία με άλλους φορείς

Περισσότερη προβολή στο ευρύ κοινό των στοιχείων έρευνας, προστασίας και διαχείρισης των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης

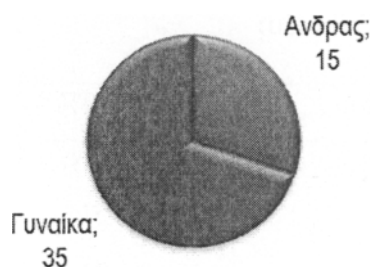
ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Οι απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο είναι ΑΚΡΩΣ ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΕΣ. Θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για σκοπούς στατιστικής και κανένας δεν θα λάβει γνώση των ατομικών στοιχείων ή απαντήσεων, ούτε Δημόσια Αρχή, ούτε ιδιώτης.

5.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα των ερωτήσεων όπως αυτά προέκυψαν από το σύνολο των ερωτηματολογίων.

1. Φύλλο:

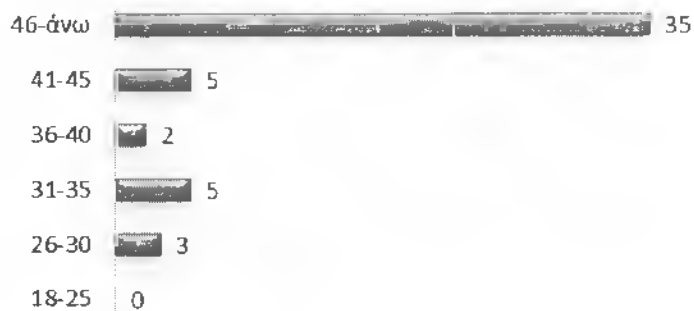
Άνδρας	15	30%
Γυναίκα	35	70%

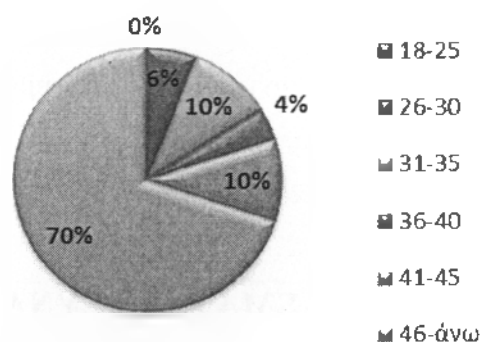
Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενη παράγραφο το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 50 άτομα. Σύμφωνα με τα δεδομένα του πίνακα το 30% του δείγματος (15 άτομα) ήταν άντρες ενώ το υπόλοιπο 70% (35 άτομα) ήταν γυναίκες.

2. Ηλικία:

18-25	0	0%
26-30	3	6%
31-35	5	10%
36-40	2	4%
41-45	5	10%
46-άνω	35	70%

Όσον αφορά την ηλικία των ερωτηθέντων, δεν υπάρχει κανένα άτομο που να ανήκει στην κατηγορία 18-25 ετών ενώ τα περισσότερα άτομα με ποσοστό 70 % του δείγματος (35 άτομα) είναι από 46 ετών και άνω. Σε ηλικία 26-30 ετών είναι τρία άτομα

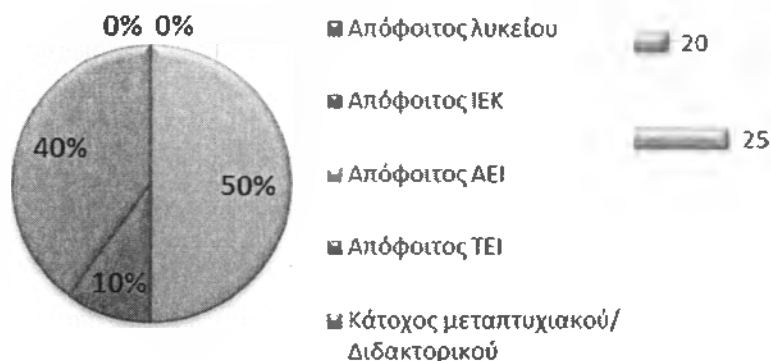
Πέντε άτομα αποτελώντας το 10% του δείγματος είναι από 31-35 ετών όπως επίσης άλλα πέντε άτομα βρίσκονται στην ηλικία 41-45 ετών. Τέλος, το υπόλοιπο 4% του δείγματος (2 άτομα) είναι από 36-40 ετών.

3. Μορφωτικό Επίπεδο:

Απόφοιτος λυκείου	0	0%
Απόφοιτος ΙΕΚ	0	0%
Απόφοιτος ΑΕΙ	25	50%
Απόφοιτος ΤΕΙ	5	10%

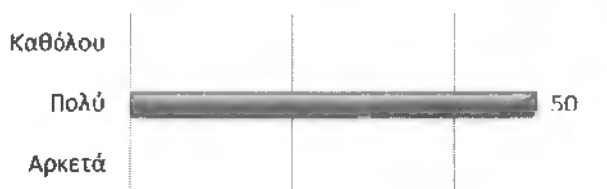
Κάτοχος μεταπτυχιακού/ Διδακτορικού	20	40%
--	----	-----

Όπως παρατηρείτε κανένας δεν είναι απόφοιτος λυκείου ούτε απόφοιτος ΙΕΚ. Περισσότερα άτομα είναι απόφοιτοι ΑΕΙ αποτελώντας το 50% του δείγματος (25 άτομα). Πέντε από τους πενήντα ερωτηθέντες (10% του δείγματος) είναι απόφοιτοι ΤΕΙ ενώ το υπόλοιπο 40% (20 άτομα) είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού/ Διδακτορικού.

4. Είστε ικανοποιημένοι από την συμμετοχή σας στο «Διάζωμα»;

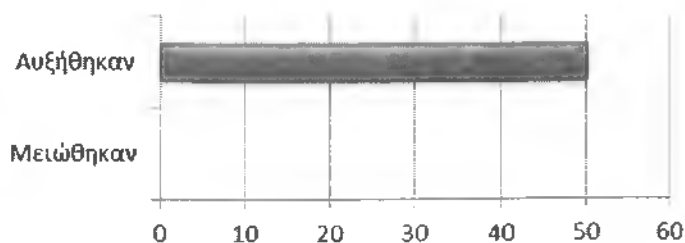
Αρκετά	0	0%
Πολύ	50	100%
Καθόλου	0	0%

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα και τα πενήντα άτομα που απάντησαν το ερωτηματολόγιο είναι «πολύ» ικανοποιημένοι με την συμμετοχή τους στο ΔΙΑΖΩΜΑ.

5. Οι δραστηριότητες της συγκεκριμένης ΜΚΟ μειώθηκαν ή αυξήθηκαν κατά την διάρκεια της λειτουργίας της;

Μειώθηκαν	0	0%
Αυξήθηκαν	50	100%

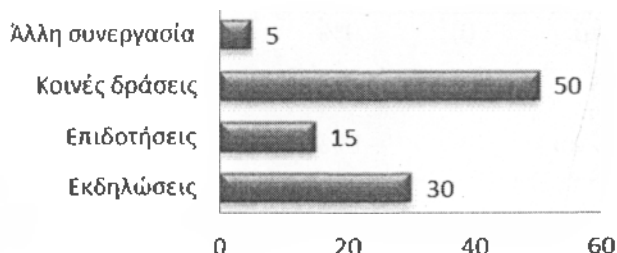
Το 100% του δείγματος (50 άτομα) πιστεύει ότι οι δραστηριότητες της ΜΚΟ “ΔΙΑΖΩΜΑ” αυξήθηκαν κατά την διάρκεια της λειτουργίας της. Στην συνέχεια αναφέρονται και οι λόγοι στους οποίους στηρίζουν την απάντησή τους.

5.1 Λόγω...

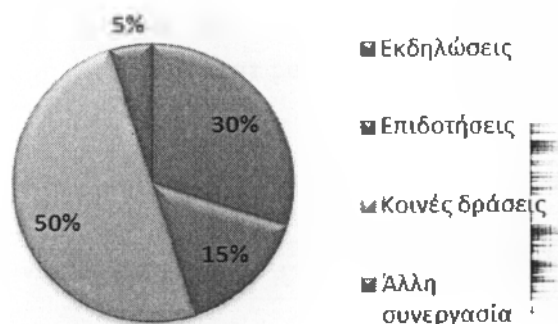
Της ευρηματικότητας, της φαντασίας και πολλής-πολλής εργατικότητας | Της εξαιρετικής καθοδήγησης και του επιμελούς σχεδιασμού του ιδρυτή κ. Μπένου | Της αύξησης και ενεργού συμμετοχής των μελών | Των απτών αποτελεσμάτων που συστηματικά επιτυγχάνονται και των συγκεκριμένων και καθαρών στόχων που τίθενται | Δράσεων | Οράματος του Προέδρου | Ενεργού Δ.Σ. | Της έντονης προσωπικότητας του Προέδρου | Εθελοντισμού | Διαφήμισης | Κοινωνικής δικτύωσης | Με την πάροδο του χρόνου αποδίδουν καρπούς οι προσπάθειες που έχουν γίνει μέχρι σήμερα, με αποτέλεσμα οι δραστηριότητες διαρκώς να αυξάνονται.

6. Υπάρχει συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση σύμφωνα με το πρόγραμμα “Καλλικράτης”;

Εκδηλώσεις	30	60%
Επιδότησεις	15	30%
Κοινές δράσεις	50	100%
Άλλη συνεργασία	5	10%

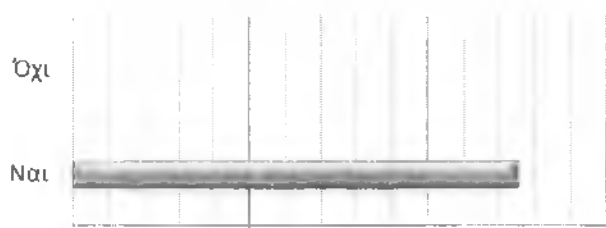

Στο αν υπάρχει συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση σύμφωνα με το πρόγραμμα “Καλλικράτης” όλο το δείγμα (50 άτομα) συμφωνεί ότι υπάρχουν κοινές δράσεις. Το 60% του δείγματος (30 άτομα) θεωρεί ότι υπάρχουν στις εκδηλώσεις, το 30% του δείγματος (15 άτομα) στις επιδοτήσεις και 5 άτομα (10% του δείγματος) απάντησαν ότι υπάρχει σε άλλη συνεργασία.

7. Εκτιμάτε ότι οι δραστηριότητες-εκδηλώσεις που διοργανώνει το "Διάζωμα" βοηθούν στην πολιτιστική ανάπτυξη;

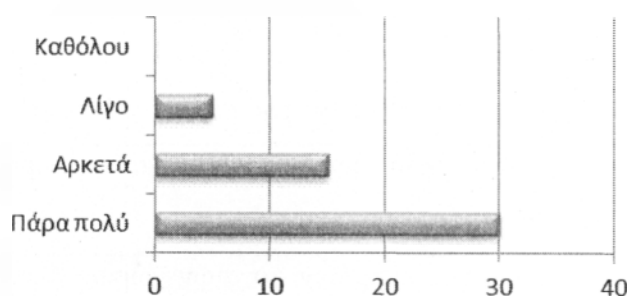
Ναι	50	100%
Όχι	0	0%

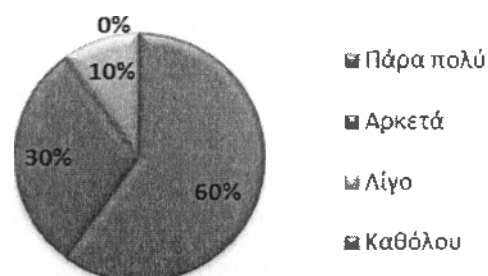
Όλοι οι ερωτηθέντες (50 άτομα) εκτιμούν και συμφωνούν ότι οι δραστηριότητες – εκδηλώσεις που διοργανώνει το "ΔΙΑΖΩΜΑ" βοηθούν στην πολιτιστική ανάπτυξη.

8. Κατά πόσο έχουν εν δράσεις που συμβάλλουν στην πολιτιστική ανάπτυξη μέσω των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων ή κοινοτικών πρωτοβουλιών;

Πάρα πολύ	30	60%
Αρκετά	15	30%
Λίγο	5	10%
Καθόλου	0	0%

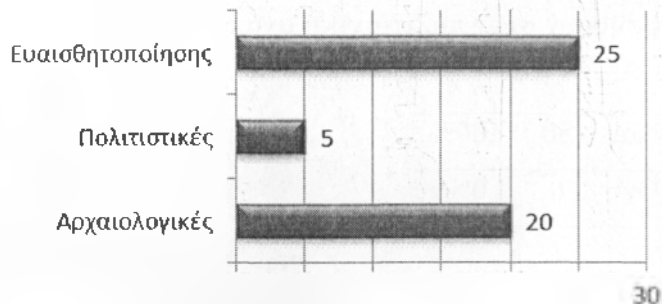

Το 60% του δείγματος (30 άτομα) θεωρεί ότι κατά «πάρα πολύ» έχουν εν δράσεις που συμβάλλουν στην πολιτιστική ανάπτυξη μέσω Ευρωπαϊκών προγραμμάτων ή κοινοτικών πρωτοβουλιών. Το 30% του δείγματος (15 άτομα θεωρεί «αρκετά» ενώ το υπόλοιπο 10% του δείγματος (5 άτομα) πιστεύει «λίγο».

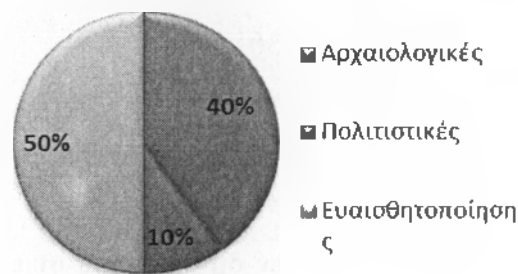

9. Από τις εκδηλώσεις που διοργανώνονται ποια θεωρείτε εσείς πιο σημαντική;

Αρχαιολογικές	20	40%
Πολιτιστικές	5	10%
Ευαισθητοποίησης	25	50%

Οι μισοί από του ερωτηθέντες, αποτελώντας το 50% του δείγματος (25 άτομα), θεωρούν ότι οι εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης είναι οι πιο σημαντικές. Το 40% του δείγματος (20 άτομα) πιστεύει ότι οι πιο σημαντικές εκδηλώσεις που διοργανώνονται είναι οι αρχαιολογικές ενώ μόλις 5 άτομα (10% του δείγματος) θεωρούν πιο σημαντικές τις πολιτιστικές.

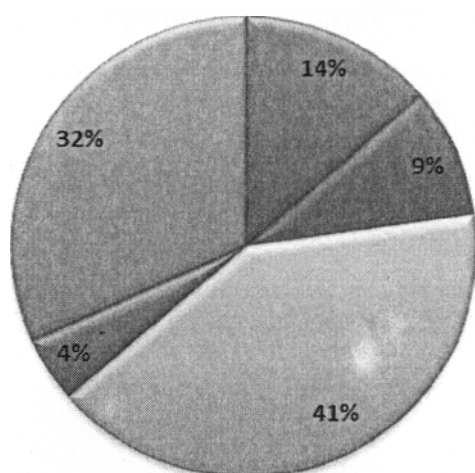

10. Τι προτείνετε εσείς για την περαιτέρω δραστηριοποίηση της ΜΚΟ "Διάζωμα";

Τη διοργάνωση εκδηλώσεων στους αρχαίους χώρους θέασης και ακρόασης	15	30%
Περισσότερη ανάδειξη των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης	10	20%
Ευαισθητοποίηση και υποστήριξη μέσω δικτύου των πολιτών	45	90%
Συνεργασία με άλλους φορείς	5	10%
Περισσότερη προβολή στο ευρύ κοινό των στοιχείων έρευνας προστασίας και διαχείρισης των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης	35	70%

Για την περαιτέρω δραστηριοποίηση της ΜΚΟ "ΔΙΑΖΩΜΑ" με μεγαλύτερο ποσοστό 45 άτομα (90% του δείγματος) προτείνει την ευαισθητοποίηση και υποστήριξη μέσω δικτύου των πολιτών. Δεύτερη προτεινόμενη πρόταση είναι η περισσότερη προβολή στο ευρύ κοινό των στοιχείων έρευνας προστασίας και διαχείρισης των αρχαίων χώρων

θέασης και ακρόασης που απάντησαν 35 άτομα από τα 50 (70% του δείγματος). Το 30% του δείγματος (15 άτομα) προτείνουν τη διοργάνωση εκδηλώσεων στους αρχαίους χώρους θέασης και ακρόασης ενώ 10 άτομα (20% του δείγματος) προτείνει περισσότερη ανάδειξη των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης. Τέλος, το 10% του δείγματος (5 άτομα) προτείνει συνεργασία με άλλους φορείς.

- Τη διοργάνωση εκδηλώσεων στους αρχαίους χώρους θέασης και ακρόασης
- Περισσότερη ανάδειξη των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης
- Ευαισθητοποίηση και υποστήριξη μέσω δικτύου των πολιτών
- Συνεργασία με άλλους φορείς
- Περισσότερη προβολή στο ευρύ κοινό των στοιχείων έρευνας προστασίας και διαχείρισης των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης

5.3 ΣΥΝΟΨΗ

Όπως έχει αναφερθεί, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις είναι εθελοντικοί οργανισμοί πολιτών που οργανώνονται σε τοπικό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο και ίσως είναι η πιο δυναμική μορφή έκφρασης της κοινωνίας των πολιτών.

Η ερευνά μας αφορά την Μη Κυβερνητική Οργάνωση «ΔΙΑΖΩΜΑ» που επίκεντρο του ενδιαφέροντός της είναι η διατήρηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, η ανάδειξη των αρχαίων θεάτρων, η εξεύρεση πόρων και η ένταξή τους στην καθημερινότητά μας. Η ΜΚΟ με την επίτευξη των στόχων της βοηθά στην πολιτιστική ανάπτυξη.

Μέλη της ΜΚΟ «ΔΙΑΖΩΜΑ» που συμμετέχουν το έργο της είναι άτομα μορφωμένα. Πτυχιούχοι ΑΕΙ, ΤΕΙ, είτε κάτοχοι μεταπτυχιακού/ διδακτορικού. Ηλικιακά ιδιαίτερο

ενδιαφέρον δείχνουν άτομα άνω των 46 ετών ενώ αρκετά είναι και τα μέλη από 26-45 ετών. Συνεχώς αυξάνεται ο αριθμός των μελών γεγονός που οφείλεται στην ικανοποίηση με την συμμετοχή τους και την προσφορά του έργου τους.

Όσον αφορά το έργο και τις δραστηριότητες της ΜΚΟ αυξήθηκαν κατά την διάρκεια της λειτουργίας της. Αυτό οφείλεται κυρίως στο όραμα και στην καθοδήγηση του ιδρυτή της ΜΚΟ κ. Μπένου όπως επίσης και στην αύξηση και στην ενεργή συμμετοχή των μελών. Αρκετά μέλη πιστεύουν ότι σημαντικό ρόλο για την αύξηση των δραστηριοτήτων είναι η διαφήμιση και η κοινωνική δικτύωση. Από τις εκδηλώσεις της θεωρείται πιο σημαντική αυτή της ευαισθητοποίησης και υποστήριξης μέσω δικτύου πολιτών όλων των φορέων που σχετίζονται με την αποκατάσταση, την ανάδειξη και, όπου κρίνεται αρμοδίως επιτρεπτό, τη χρήση των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης, των σημαντικών αυτών μνημείων του αρχαίου κόσμου, πολλά από τα οποία εξακολουθούν να υπηρετούν το σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Ανθόπουλος Χ., (2002), *Πολιτικά Κόμματα και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, ρόλοι συμπληρωματικοί ή αναπληρωματικοί; στο Κοινωνία Πολιτών*, τεύχος 8.

Γιαννής, Ν. (2007) «*Εννοιολογική κατηγοριοποίηση των ΜΚΟ*», 1^η.

Γναρδέλλης, Χ., (2006), *Ανάλυση Δεδομένων με το SPSS 14.0 for Windows*», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Γιοακίμ Χίρς (2005), «*Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κυρίαρχη πολιτική*», Γιάννης Παπαμιχαήλ, The monthly review imprint, Αθήνα.

Κοντογιώργης Γ. (1985) «*Πολιτικό Σύστημα και Πολιτική*», Εκδόσεις Πολύτυπο, Αθήνα

Λάβδας Κ.(2004), «*Συμφέροντα και Πολιτική. Οργάνωση συμφερόντων και πρότυπα διακυβέρνησης*», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Μακρυδημήτρης Α.(2004), Περιοδικό «*Φιλελεύθερη Έμφαση*», τεύχος 18, σελ. 7683.

Μαυρογορδάτος Γ., (2001) «*Ομάδες πίεσης και Δημοκρατία*», Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.

Μητούλα, Ρ., (2006), «*Βιώσιμη Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και Ανασυγκρότηση του Ελληνικού Αστικού Περιβάλλοντος*», Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα.

Μουζέλης Ν., (2002) «*Το νόημα της κοινωνίας των πολιτών*», στο Μακρυδημήτρης Α., «*Κράτος και Κοινωνία Πολιτών*», Μεταμεσονύκτιες Εκδόσεις, Αθήνα.

Μουζέλης Ν., (2005) *Σχέσεις κράτους και Κοινωνίας των Πολιτών*, στο *Κοινωνία Πολιτών*, τεύχος 11.

Νάσκου Περράκη Π., (2002) *Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα –Κομοτηνή.

Παπαδοπούλου Α.(2006), «*Συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνίας πολιτών*», αναρτήθηκε στο <http://www.neosyntagma.gr/?p=111>

Σκλιάς Π. (1998), «*Ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανισμών στην εποχή της παγκοσμιοποίησης: Θεωρητικές Προσεγγίσεις*», Διαλέξεις και Τετράδια Εργασίας 3, Αθήνα.

Σκλιάς Π., (2001) «*Διεθνής Πολιτική Οικονομία, Τα Βαλκάνια, η Κεντρική και η Ανατολική Ευρώπη (ΚΑΕ), οι χώρες της πρώην ΕΣΣΔ και οι σχέσεις τους με την Ευρωπαϊκή Ένωση*», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Σκλιας Π., (2002) «*Η διπλωματία της κοινωνίας των πολιτών*», εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα.

Τσαλικογλου Φ., (1999) *Ψυχολογία της καθημερινής ζωής*, Καστανιώτη, Αθήνα.

Φιοραβάντες Βασίλης, (2004), «*Θεωρία Πολιτισμού II. Τέχνη, Κουλτούρα, Αισθητική. Ο άνθρωπος αντιμέτωπος με την Παγκοσμιοποίηση*», Εκδόσεις Ψηφίδα, Αθήνα.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Anderson P. (1985), *Οι αντινομίες του Α. Gramsci*, εκδ. Μαρξιστική Συσπείρωση, Αθήνα.

Carothers, T. (1999) "*Civil Society*", Foreign Policy

Chris Hann & Elisabeth Dunn(editors), «Civil Society: challenging western models», *European Association of Social Anthropologists*.

Clarke G. (1998), «Non governmental organizations and politics in the developing world». Political Studies XLVI.

Gramsci A.(1971), «Selection from a Prison Book», Lawrence and Wishard London.

Hegel, *Φιλοσοφία του Δικαίου*, εκδ. Αναγνωστίδης

Konsola, D., (1993), "*Culture, Environment and Regional Development*" – *Contributions to the 6th Workshop of the Joint Program of Regional Science Studies in Southern Europe*. (Nauplion – Greece, May 1992), Regional Development Institute, Athens.

Marshall T. & Bottomore T. (1993), «*Citizenship and Social Class*». Pluto Press, Ελληνική Έκδοση (1995), *Ιδιότητα του Πολίτη και Κοινωνική Τάξη*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Matarasso, F., (1999), "*Towards a Local Culture Index. Measuring the cultural vitality of communities*", Comedia, Russell Press, Nottingham

O' Neill M. (1990), «The third America: The emergence of the NonProfit Sector in the United States», JosseyBass, San Francisco.

Stromquist, N. (2002), "NGO in a New Paradigm of Civil Society", Current Issues in Comparative Education, Teachers College University.

Suter K. (2003), «*Global order and global disorder: Globalization and the NationState Westport*», Praeger, CN.

Wahl, P. (1997) "Mythos und Realitat internationaler Zivilgesellschaft" στο Altvater, E., et. al. "Vernetzt und verstrickt. Nichtregierungsorganisationen als gesellschaftliche Produktivkraft", Munster.

World Bank, (2005) *Issues and Options for Improving Engagement Between the World Bank and Civil Society Organizations*, Washington, αναρτήθηκε στο [www.worldbank.org / CSO / Resources / GuidetoResources 2003 . pdf](http://www.worldbank.org/CSO/Resources/GuidetoResources2003.pdf)

ΠΗΓΕΣ

«Ανασκόπηση των Εθνικών και Ευρωπαϊκών Πολιτικών για την Απασχόληση στα Πλαίσια της Κοινωνικής Οικονομίας» (Αναρτήθηκε στο net.oneearth.gr/pdf_files/anaskopisi.pdf)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2002β): Ανακοίνωση της Επιτροπής, «Προς ενίσχυση της διαβούλευσης και του διαλόγου Γενικές αρχές και ελάχιστες προδιαγραφές για τη διαβούλευση των ενδιαφερομένων μερών από την Επιτροπή», Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες 11.12.2002, COM (2002).

Ν. 2646/20.10.1998 περί Ανάπτυξης του εθνικού συστήματος φροντίδας και άλλες διατάξεις, άρθρο 12

Πανελλήνια Διαβούλευση «Σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο για τον εθελοντισμό και τις ΜΚΟ».

Πανεπιστημιακές Σημειώσεις στο πλαίσιο του μαθήματος «Τοπική Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση – Θεσμικό Πλαίσιο – Αναπτυξιακά Προγράμματα και

Παγκοσμιοποίηση», Δεληθέου, Β., Οκτώβριος 2008, ΜΠΣ «Βιώσιμη Ανάπτυξη», Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Σχέδιο Σύμπραξης Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ΜΚΟ για τον εθελοντισμό και το περιβάλλον στο πλαίσιο «Καλλικράτης, αναρτήθηκε στο <http://www.qualitynet.gr>

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

www.solon.org.gr